

Innehållsförteckning

	sid
<i>Anknytningsteorins grunder</i>	5
<i>Trygghet och utforskande</i>	5
<i>Anknytningens utveckling</i>	6
<i>Inre arbetsmodeller</i>	7
<i>Hierarki av arbetsmodeller</i>	8
<i>Arbetsmodellernas stabilitet över tid</i>	9
<i>Anknytningens kvalitet</i>	10
<i>The strange situation test</i>	10
<i>AAI</i>	12
<i>Olika förklaringar till skillnaden i anknytningskvalitén</i>	13
<i>Skillnader i lyhördhet</i>	13
<i>Omsorgssystemet</i>	14
<i>Temperament</i>	15
<i>Temperamentets betydelse för interaktionen</i>	15
<i>”Goodness of fit”</i>	17
<i>Psykologiska och sociala aspekter som kan påverka anknytningen</i>	18
<i>Psykologiska resurser</i>	18
<i>Barnuppfostran</i>	18
<i>Osämja – skilsmässa</i>	18
<i>Våld</i>	19
<i>Socialt stöd</i>	19
<i>Jagstyrka</i>	20
<i>Syskons skilda liv</i>	20
<i>Variansen mellan syskon</i>	20
<i>Studier kring syskons upplevda familjeförhållande</i>	21
<i>Beter sig föräldrar olika mot barnen?</i>	21
<i>Påverkar särskiljningen barnen?</i>	22
<i>Barnets påverkan</i>	22
<i>Sammanfattning</i>	23

Syfte.....	23
Metod.....	25
<i>Deltagare.....</i>	25
<i>Intervju – AAI.....</i>	25
<i>Kodning av AAI.....</i>	25
<i>Procedur.....</i>	28
Resultat.....	29
<i>Anknytningsmönstren.....</i>	29
<i>Analys av intervjuerna.....</i>	29
<i>Första tvillingparet – tvilling ett.....</i>	29
<i>Första tvillingparet – tvilling två.....</i>	31
<i>Andra tvillingparet – tvilling ett.....</i>	33
<i>Andra tvillingparet– tvilling två.....</i>	35
<i>Tredje tvillingparet – tvilling ett.....</i>	37
<i>Tredje tvillingparet – tvilling två.....</i>	39
Diskussion.....	41
<i>Första tvillingparet – fritt/autonomt visavi avfärdande samt överdrivet upptaget anknytningsmönster.....</i>	41
<i>Jämförelse av intervjuerna i det första tvillingparet.....</i>	41
<i>Analys av skillnaden mellan tvillingarna i det första tvillingparet.....</i>	42
<i>Andra tvillingparet – fritt/autonomt visavi överdrivet upptaget anknytningsmönster.....</i>	44
<i>Jämförelse av intervjuerna i det andra tvillingparet.....</i>	44
<i>Analys av skillnaden mellan tvillingarna i det andra tvillingparet.....</i>	45
<i>Tredje tvillingparet – fritt/autonomt visavi fritt/autonomt anknytningsmönster.....</i>	48
<i>Jämförelse av intervjuerna i det tredje tvillingparet.....</i>	48
<i>Analys av skillnaden mellan tvillingarna i det tredje tvillingparet.....</i>	48
<i>Faktorer som bidragit till anknytningsmönstret hos tvillingarna.....</i>	50
<i>Omhändertagande.....</i>	50
<i>Uppfostringsstil.....</i>	50
<i>Våld och skilsmässa.....</i>	51
<i>Omhändertagandet till trots.....</i>	52

<i>De olika upplevelsernas ursprung och påverkan på anknytningen</i>	53
<i>Temperamentet</i>	53
<i>Syskonrelationen</i>	54
<i>Jagstyrka</i>	54
<i>Faktorernas inbördes relation</i>	55
<i>Konklusioner</i>	56
<i>Kritik mot studien</i>	57
Referenslista.....	59
Bilaga 1 – Mail som sändes till samliga psykologistuderande vid Lunds Universitet.	63

Den 20 mars 2007 lämnade BO; Barnombudsmannen, sin årsrapport till regeringen. Rapporten visade att den psykosociala ohälsan är den största bidragande faktorn till ohälsa för barn mellan 0-6 år. Drygt en tredjedel av spädbarnen i Sverige lyckas inte knyta an till sina vårdare på ett tryggt sätt, och allt fler föräldrar söker hjälp för att de har svårt att relatera till sina barn (Barnombudsmannen, 2007).

Rapporten från BO ger en indikation om att kunskap om den tidiga anknytningen är mycket central och aktuell i dagens samhälle. Anknytningen är den första, grundläggande relationen som vi människor utvecklar. Den skapar möjlighet till trygghet, tillit, utforskande och självständighet. Dessutom följer representationer av de första anknytningsrelationerna med oss hela livet och påverkar våra kommande relationer, val av partner, etc. Med andra ord – anknytningsrelationen rustar oss för vårt fortsatta liv utanför föräldrarnas omvårdnad. Det var via Bowlby (1969) som anknytningsteorin tog sitt första stora steg – och därefter har flera forskare vikt sitt liv åt att studera fenomenet anknytning. Det är vanligt bland författare att poängtera föräldrarnas omhändertagandeförmåga och interaktionen mellan barnet och föräldern som avgörande för anknytningens kvalitet. Kvalitén i anknytningen visar på barnets trygghet i relation till föräldrarna – men skapar även, som konsekvens, trygghet i andra relationer i livet. Trots att man senare även lagt till andra faktorer som kan tänkas påverka anknytningen har omhändertagandeförmågan, inom forskningen, behållit sin centrala plats och betydelse för utgången av anknytningskvalitén. Omhändertagandeförmågan bör kunna betraktas som en egenskap hos föräldern, och därmed liknande i relation till alla barn. Samtidigt har det genom syskonstudier visat sig att syskon ofta upplever sin barndom på mycket skilda sätt. Detta skapar en intressant frågeställning: är det, trots omhändertagandets centrala roll, möjligt att två barn av samma familj utvecklar skilda anknytningsmönster? Om så är fallet skulle det vittna om en komplexitet – där flera olika faktorer medverkar till utgången av anknytningskvalitén.

Det är just denna komplexitet som är i fokus i föreliggande uppsats. Genom en teoretisk genomgång av anknytningsteorins grunder, aspekter av anknytningskvalitén samt studier av syskons skilda barndomsupplevelser, tar vi oss till uppsatsens empiriska del. Studien koncentrerar sig på att betrakta anknytningsmönstret för barn av samma familj, samt på den specifika kontext som kommer tillstånd mellan det specifika barnet och den specifika föräldern i denna familj.

Genom ett sådant upplägg kan vi utöka vår kunskap kring de faktorer som möjligen påverkar anknytningskvalitén – kunskap som alltså visat sig centralt i dagens samhälle.

Anknytningsteorins grunder

Anknytningsteorins grundare John Bowlby (1969) var intresserad av den tidiga familjemiljöns betydelse för barns utveckling och arbetade med utsatta barn och ungdomar. Under 1950-talet engagerades han av WHO för att utarbeta praktiska modeller för omhändertagande av de barn som under och efter andra världskriget separerats långvarigt från sina föräldrar. Resultatet blev en rapport där Bowlby (1953) poängterade den primära relationens betydelse för barns framtida personliga utveckling och psykiska hälsa. Rapporten blev grunden till det som senare utvecklades till anknytningsteori (Broberg, Granqvist, Ivarsson, & Risholm Mothander, 2006).

Till grund för anknytningsteorin ligger bl.a. Bowlbys (1980) kritik mot den psykoanalytiska skolan som enligt honom fokuserar alltför mycket på barnets intrapsykiska värld och alltför lite på miljömässiga faktorer i barns utveckling. Den psykoanalytiska skolan menar även att barnets anknytning till föräldern är sekundär och ett resultat av den primära driften att söka föda. Bowlby (1980) ansåg istället att anknytningen är en primär biologisk funktion och frikopplad ifrån andra drifter. Han grundade denna tanke på en evolutionistisk idé där han hämtade inspiration från Darwin. Darwins teori var att djur som behövde andra djur för att trygga sin överlevnad utvecklade ett beteendesystem för att främja en sådan kontext. Bowlby (1956), som såg människan som en biologisk varelse, jämförde detta med spädbarnets behov av omvårdnad under sina första levnadsår. Människan är en utav de arter som till en början är sämst utrustad för ett självständigt liv. Det lilla barnet överlever helt enkelt inte de tidiga spädbarnsåren utan en vårdande person vid sin sida. Bowlby (1956) menade därför att barnet föds med ett beteendesystem (anknytningssystemet) som har till uppgift att främja möjligheten för barnet att överleva. Begreppet beteendesystem har Bowlby (1953) lånat från etologin och det definieras som beteenden som koordinerats för att uppnå ett visst mål. De aktiveras och avbryts av inre såväl som yttre signaler. Via anknytningssystemet kan barnet söka den uppmärksamhet, omvårdnad och det skydd som barnet behöver för sin överlevnad.

Trygghet och utforskande

Anknytningssystemet uppfattades alltså av Bowlby (1969) som ett oberoende motivationssystem som skall skydda barnet ifrån inifrån och utifrån kommande fara för att säkerställa barnets överlevnad. Således är det inte närheten i sig som är det centrala utan den trygghet och säkerhet som närheten kan ge. En uppgift som systemet därmed får är att samordna de olika enskilda *anknytningsbeteendena* för att upprätthålla och reglera den fysiska

närheten till föräldern (Perris, 2003). Genom dessa beteende såsom joller, gråt, klängande, leenden etc. kan barnet söka den önskade, och för stunden optimala graden av kontakt (Bowlby, 1969).

Frågan blir då vad den optimala graden av kontakt innebär. Bowlby (1982) menade att barnet redan från början styrs av två kompletterande beteendesystem. Dels anknytningssystemet, som skall ge trygghet och närhet, dels utforskandesystemet som skall tillgodose barnets behov av upptäckarlust och information från omvärlden. För barnet gäller det att finna en balans mellan de två systemen. Bowlby (1982) benämnde balansen som ”a set-goal”, dvs. som ett mål för *anknytningen*.

Balansen mellan de två systemen regleras via anknytningspersonens tillgänglighet och det uppfattade hotet, såväl yttre som inre. Så länge inga hot uppfattas är anknytningssystemet inte aktiverat – och därmed kan utforskandesystemet vara aktivt och barnet kan fritt upptäcka världen. Skulle dock barnet uppfatta någon form av hot aktiveras anknytningssystemet och utforskandesystemet släcks ned. Separation eller hot om separation är exempel på aspekter som ofta har en stark inverkan på anknytningsbeteendet, utlöser anknytningssystemet och släcker ned utforskandesystemet (Broberg et al., 2006). Genom att finna balans mellan de två systemen, som ständigt är verkande, kan barnet reglera närheten och avståndet, tryggheten och utforskandet.

I balansen mellan närhet och utforskande använder sig barnet av anknytningspersonen som en trygg bas som barnet kan utgå ifrån i sitt utforskande och dit barnet kan återvända för känslomässig påfyllning eller trygghet. Genom barnets förvissning om att det alltid har en säker plats att komma tillbaka till när det känner sig hotat, kan det utforska i lugn och ro. Givet detta blir barnets uppfattning om anknytningspersonens tillgänglighet a och o för barnets upplevda trygghet (Bowlby, 1994). Tryggheten i sin tur är en förutsättning för utforskande och lärande, och därmed en förutsättning för självständighet (Broberg, Ivarsson & Hinde, 1996).

Anknytningens utveckling

Som redskap för att nå och upprätthålla den optimala balansen mellan närhet och avstånd har alltså barnet, enligt Bowlby (1969), redan vid födseln tillgång till ett förprogrammerat beteendesystem. Beteendesystemet aktiveras vid vissa stimuli där barnet svarar med bl.a. gråt, leende, sugande, fasthållande, krypande osv. Bowlby (1969) tänker sig sedan att utvecklingen av själva anknytningen går igenom fyra faser, där de första tre faserna sker inom de två första levnadsåren, och den fjärde fasen utvecklas under förskoleåldern.

Under den första fasen (från födseln upp till åtta/tolv veckor) visar barnet generella orienteringssvar som inte är relaterade till en viss person. Barnet är vänligt mot alla den möter och reagerar på liknande sätt mot alla som uppvisar ett adekvat omvårdnadsbeteende.

Redan efter två/tre månader börjar dock intresset riktas mot en specifik individ. Flera processer är med och reglerar denna utveckling, inläring är en utav dem där barnet lär sig att skilja det bekanta från det obekanta. Hur barnets signaler tas emot och besvaras är en annan process av denna utveckling och en begynnande aspekt i det som senare kommer att bli anknytningsmönstret.

Under den tredje fasen, mellan sex/nio månader till tre år, har barnets rörlighet ökat och barnet kan visa sina behov genom att klänga sig fast vid, följa efter, eller närma sig personen i fråga. Barnet kan också använda sin förälder som en bas för utforskande och en säker hamn att komma tillbaka till vid signaler om fara. Det är i denna fas man kan börja tala om anknytning i sin rätta bemärkelse. Nu kan barnet sätta upp ett mål för sitt beteende, tex. söka närhet till föräldern. Barnet har även en förmåga till objektpermanens, dvs. barnet vet att ett föremål inte försvinner bara för att det är utom synhåll. Dessa aspekter är förutsättningar för att barnet skall klara av att vara målstyrt i sökandet efter rätt balans mellan närhet och avstånd (Broberg et al., 2006).

I den sista fasen är barnet inte längre i ständigt behov av att ha anknytningsobjektet i närheten. Istället har barnets kognitiva förmåga utvecklas så pass mycket att barnet kan etablera inre representationer för föräldern och interaktionen. Det viktiga är alltså nu inte personens fysiska närvaro utan att den upplevs som tillgänglig vid behov (Bowlby, 1969).

Inre arbetsmodeller

De inre representationerna kallar Bowlby (1973) för inre arbetsmodeller. Han tänker sig att anknytningsrelationen i allmänhet och förväntningarna på anknytningspersonens tillgänglighet i synnerhet regleras mentalt via de inre arbetsmodellerna. Dessa modeller är en del av barnets anknytningsystem. Givet att det rör som om förväntningar är arbetsmodellerna aktiva även om anknytningspersonen inte är närvarande. Modellernas funktion är att tolka och förutsäga anknytningspersonens beteenden och känslor samt reglera och planera barnets egna anknytningsbeteenden (Bretherton & Munholland, 1999).

Tanken är att när objektpermanensen utvecklas, börjar barnet utifrån samspelet med anknytningspersonen, skapa inre förväntningar om vad som händer i relationen. Till en början är dessa förväntningar endast rudimentära, preverbala upplevelser. Successivt blir dock upplevelserna mer distinkta och utvecklas till modeller av det egna självet och av andra

(Perris, 2003). Givet arbetsmodellernas preverbala aspekt kommer delar av arbetsmodellerna att vara omedvetna (Bowlby, 1994).

Samspelet påverkar inte endast förväntningarna på omgivningen utan även barnets upplevelse av det egna självet. Avgörande i interaktionen blir givet anknytningspersonens agerade gentemot barnet, var den befinner sig, hur den svarar på barnets signaler, hur accepterat barnets beteende är etc. (Bowlby, 1973). Även hur barnet upplever sitt eget värde beror av samspelet. Ett barn som kontinuerligt blir positivt bemött skapar positiva arbetsmodeller, där världen uppfattas som förutsägbar och det egna självet som älskvärt. Barnet utvecklar således en trygghet. Vid senare tillfällen kommer den trygga individen att gå in i relationer med tillit och positiva förväntningar. Om barnet istället *inte* skulle bemötas känslomässigt adekvat utvecklar barnet en negativ modell av sig själv och omvärlden. Barnet blir otryggt och upplever världen som skrämmande och sig själv som inte värt anknytningspersonens omsorg (Broberg et al., 2006).

I en situation där barnets negativa erfarenheter överväger det positiva hamnar även barnet i en inre konflikt. Närheten till omvårdaren är trots allt central för barnet då det är det enda sättet att söka omvårdnad och skydd. På så sätt tvingas barnet förpassa de negativa upplevelserna till det omedvetna och endast behålla de positiva medvetet. Konsekvensen blir en motstridig bild av föräldern där medvetna och omedvetna modeller konkurrerar med varandra. Anknytningspersonens bemötande av barnet är alltså a och o för formandet av arbetsmodellerna (Holmes, 1993).

Hierarki av arbetsmodeller

Bowlby (1969) menar att anknytningen är monotropisk, dvs. unik och specifik och sker till endast en person, vanligtvis modern. Enligt andra forskare, däribland Ainsworth (1982), är dock detta en sanning med modifikation. De anser istället att de flesta barn anknyter till flera personer, dock med en hierarkisk rangordning där modern och fadern brukar vara de närmaste anknytningspersonerna. Eftersom arbetsmodellerna utvecklas i relation till en viss anknytningsperson, men barnet som sagt oftast har flera anknytningspersoner, tenderar ett och samma barn att ha flera uppsättningar arbetsmodeller (Broberg et al., 2006). Även dessa arbetsmodeller kan ses som hierarkiskt organiserade. Längst ner befinner sig interaktionsepisoder riktade till de primära anknytningspersonerna. Även om modellerna för mor och far skiljer sig kommer de att med tiden generaliseras till en uppsättning som rör föräldrarna. Den anknytningsrelation som varit av störst betydelse för barnet kommer här att spela störst roll i generaliseringen. Utifrån modellerna av föräldrarna skapas generaliserade

modeller av själv och andra, vilket utgör den högsta nivån. Dessa tidiga generaliserade modeller kommer senare att påverka modellerna av andra nära relation, t.ex. vänskaps- eller kärleksrelationer (Bretherton & Munholland, 1999).

Arbetsmodellernas stabilitet över tid

De inre arbetsmodellerna konstrueras alltså som ett resultat av barnets samspel med anknytningspersonerna. Så länge dessa samspel förblir desamma tenderar även modellerna att bli varaktiga. Bowlby (1973) talar om *generell kontinuitet*, och menade att såvida inga tydliga, långvariga förändringar i anknytningspersonens tillgänglighet kommer till stånd tenderar arbetsmodellen att bli stabil över tid. Man har även kunnat konstatera att anknytningspersonens agerande gentemot barnet faktiskt oftast förblir detsamma under uppväxten (Lewis, 1997). Det är dock av vikt att poängtera att givet arbetsmodellernas funktion av tolkning och förutsägning av omgivningen kommer de även att anpassas, såtillvida att om omgivningen drastiskt förändras, förändras även arbetsmodellerna. Bowlby (1973) refererar till detta som *lagbunden diskontinuitet*. Exempel på drastiska förändringar är tex. depression, sjukdom eller andra yttre aspekter som begränsar anknytningspersonens tillgänglighet för barnet.

Som vi tidigare sett ger de inre generaliserade arbetsmodellerna en förväntan på andra, de nära känslomässiga relationerna, samt hur individen ser på sig själv. Såvida det inte sker några drastiska förändringar i arbetsmodellerna kommer denna förväntan alltså att vara stabil över tid. Att vissa delar av arbetsmodellerna dessutom är omedvetna bidrar även det till att de svårtligen förändras. Rekonstruktion och uppdatering av arbetsmodellen blir svår att få till stånd då den har ”tagits bort” ur medvetandet (Bretherton, 1985). Dock menar Main et. al (1985) att detta kan göras via metakognition. Genom att sätta upplevelserna i perspektiv och analysera dem utifrån kan man förändra arbetsmodellerna.

Det finns även bevis för anknytningens stabilitet. Bl.a. har man genom fyra större studier, där man studerat kontinuiteten i anknytningen, visat att man från barnets anknytning signifikant kunde förutsäga den vuxna individens anknytning (Broberg et al., 2006).

Anknytningens kvalité

Enligt Bowlby (1958) kommer ett barn alltid att knyta an såvida det finns en person att anknyta till – det är, som vi sett enligt honom, en biologisk funktion för överlevnad. Vi har även sett att Bowlby (1973) ansåg att de inre arbetsmodellerna påverkas av omvårdnadspersonens bemötande av barnet, samt omvårdnadspersonens och barnets

gemensamma interaktionshistoria. Mer finns dock att utforska vad gäller anknytnings kvalitativa skillnader och dessa skillnaders ursprung.

En person som intresserade sig för just dessa frågor var Ainsworth (1971, 1978). Ainsworth var forskare vid Tavistocksinstitutet i London när hon kom i kontakt med Bowlbys arbete. Medan Bowlby var mer intresserad av anknytnings allmänna natur kom Ainsworth att intressera sig för de individuella skillnaderna i barns anknytning. Under ett arbete i Uganda fick hon möjlighet att studera den specifika relationen mellan mor och barn i en naturlig miljö. Hon upptäckte då att barnens anknytningsbeteende skilde sig åt, och antog att detta berodde på skillnad i anknytningskvalitén (Perris, 2003).

Väl hemkommen till USA utvecklade hon en metodik för att studera barns anknytning genom direkta observationer. Metodiken kom att kallas The Strange Situation Test (SST), och grundade sig på Bowlbys (1969) tankar kring anknytningssystemets funktion att skapa balans mellan utforskande och trygghet. I en farofylld situation är det funktionellt för ett barn att söka tröst och skydd. Det är dock dysfunktionellt för ett barn – då fara ej finns – att inte ta tillfället i akt för utforskning utan istället söka skydd. Genom att studera barns beteenden i situationer där fara finns och anknytningssystemet är aktiverat med situationer där fara ej finns, kan man studera barnets s.k. anknytningsmönster (Broberg et al., 2006).

The strange situation test

I korthet går Ainsworth (1978) observationsteknik ut på att mor och barn under 20 min studeras av en observatör i ett rum där lek får pågå fritt. Därefter går modern ut ur rummet under tre minuter och lämnar barnet ensamt med observatören, varefter mamman återvänder. Efter återförningen med barnet lämnar mamman och observatören rummet och lämnar barnet helt ensamt. Testet avslutas med att mor och barn åter förenas.

Så länge barnet är tillsammans med modern antas det att utforskandesystemet kan vara aktivt, eftersom ingen fara hotar. Då modern går, samt senare då även observatören går och barnet lämnas ensamt, ökas barnets upplevda stress och anknytningssystemet bör aktiveras. På så sätt kan balansen mellan de skilda systemen av utforskande och anknytning studeras. Genom observationer av hur barnet söker moders närhet, hur denna tröstar och hur barnet reagerar när modern lämnar rummet kom Ainsworth fram till främst tre mönster för barnens anknytning (Ainsworth, 1978). Dessa mönster var:

Trygg (B) anknytning; barnet fortsätter att leka samtidigt som det visar övergående obehag när mamman går ut. När modern kommer tillbaka hälsas hon hjärtligt och barnet stannar en liten stund med henne. Därefter fortsätter det att leka.

Otrygg-undvikande (A) anknytning; barnet blir ganska upprört men gråter inte vid separationen. När modern kommer tillbaka ignorerar barnet henne. Barnet verkar även hämmat och avvaktande i leken.

Otrygg-ambivalent (C) anknytning; barnet blir mycket upprört när modern går ut och är även otröstligt vid återföreningen. Barnet visar sig klängigt samtidigt som det drar sig undan. Det är även hämmat i sin lek.

I senare studier av olika riskgrupper fann man ett anknytningsmönster som inte passade in i någon utav de ovanstående grupperna, det s.k. *desorganiserade (D) anknytningsmönstret*. I SST visas det genom att barnet är förvirrat och spänt vid återföreningen. Barnet söker närhet, samtidigt som det uppvisar rädsla mot mamman (Main & Solomon, 1986).

Ainsworth (1978) tillsammans med andra forskare menar att ett tryggt anknytningsmönster kännetecknas av mödrar som har god förmåga att adekvat relatera till barnet. Barnets signaler tas emot och mödrarna är både sensitiva och lyhörda för barnets behov. Barnet kan därför uppleva att modern är tillgänglig vid hot och fara och använda henne som en trygg bas för sitt utforskande.

Mödrar till barn med ett otryggt undvikande anknytningsmönster har visat sig vara relativt mindre tillgängliga vid fara för barnet. Istället visar de sig relativt mer irriterade och avvisande gentemot barnet och dennes behov. Barnet kan därför inte söka tröst eller stöd från modern utan tenderar snarare att undvika henne även då anknytningssystemet är aktiverat. Då barnet inte kan använda modern som en trygg bas hämmas det i sitt utforskande.

I fallet med den otryggt ambivalenta anknytningen har anknytningspersonen inte varit konsekvent i sin tillgänglighet, ibland har barnet blivit svarat och ibland ignorerat. Ombyttheten och godtyckligheten har skapat en osäkerhet hos barnet om föräldern finns där eller ej vid behov. Samtidigt har moderns förhållningssätt influerat barnets syn på världen som även den upplevs som ombytlig och godtycklig. Givet den upplevda faran i omvärlden är barnets anknytningssystem även lättaktiverat. Konsekvensen blir att barnets upptäckarlust hämmas (Ainsworth, 1978).

Vad gäller det s.k. desorganiserade anknytningsmönstret har relationen influerats av rädsla. Då barnet skall söka skydd står det inför en olöslig konflikt där den som skall ge trygghet uppfattas som hotfull. Detta utlöser ett förvirrat beteende hos barnet som inte vet hur det skall förhålla sig till anknytningspersonen (Main & Solomon, 1986).

Barnets strävan är som vi sett tryggheten och balansen mellan utforskande och närhet. Givet detta blir den trygga anknytningen målet. Trots detta kan de olika formerna av den otrygga anknytningen betraktas som funktionella för barnet eftersom de utgör en kompromiss

mellan det barnet behöver och det föräldern kan ge. Barnet tar alltså det som finns att tillgå vad gäller tryggheten (Main & Hesse, 1990).

Utvecklingen av SST skapade möjligheter att på ett standardiserat sätt mäta barns anknytning och ett stort antal undersökningar har gjorts. Man har bl.a. kunnat studera proportionerna mellan de skilda anknytningsmönstren i västvärlden. Man har då funnit att ca; 60-70 % står för B-typen (trygg), 20 % för A-typen (undvikande), och 10-15 % för C-typen (ambivalent). Den desorganiserade typen (D) är ett ovanligt mönster och i normalpopulationen står det för endast ca 5 % (Broberg et al., 1996).

Efter utvecklandet av SST ökades intresset för möjligheten att mäta och studera anknytningen. SST kom så att stå som bas för flera tester, ett utav dessa är Adult Attachment Interview (AAI).

AAI

AAI utvecklades av George, Kaplan, och Main (1985) under början av 1980-talet. Målet var då att kunna studera anknytningsmönstret hos föräldrarna till barnen i SST. Tanken bakom testet bygger på Bowlbys antagande att arbetsmodellerna från början utvecklas i relation till och är riktade mot vissa individer och relationer, men att de sedan successivt generaliseras. Samt att de faktiskt förblir stabila över tid såvida det inte sker något dramatiskt i interaktionen mellan barnet och föräldern. Main, Kaplan och George (1985) talar om att de inre arbetsmodellerna utvecklas till medvetna eller omedvetna regler som har till syfte att organisera information som kan vara relevant för anknytningen.

Det är dessa regler samt de inre representationerna av självet och andra som testet studerar. Intervjun möjliggör alltså en studie av tonåringars och vuxnas anknytningsmönster. Efter utförd intervju klassificeras individen efter ett visst system där livsberättelsen och det mentala tillståndet i berättelsen analyseras. Klassificeringarna i AAI motsvarar sedan klassificeringarna i SST där trygg anknytning motsvaras av s.k. *fri/autonom (F) anknytning*, undvikande anknytning motsvaras av *avfärdande (Ds) anknytning*, och ambivalent av *överdrivet upptagen anknytning* i AAI. Till sist det desorganiserade anknytningsmönstret, som i AAI motsvaras av klassificeringen *olöst sorg eller trauma (U)* (Broberg et al, 1996).

Motsvarigheten mellan AAI och SST har även studerats via metaanalyser. Man har då funnit en överrensstämmelse av 75 % mellan SST och AAI vad gäller trygg/otrygg anknytning (van Ijzendoorn,1995). Vi kommer senare, under metod, att gå igenom AAI och dess klassificeringssystem närmare.

Olika förklaringar till skillnaden i anknytningskvalitén

Ainsworth (1978) relaterar alltså en stor del av anknytningskvalitén till anknytningspersonens (vanligen moderns) omhändertagandeförmåga. Bowlby (1969) poängterade samspelet mellan mor och barn där båda deltar aktivt i processen. Vi skall i det kommande studera omhändertagandet men senare även andra faktorer, som kan spela in vid avgörandet av anknytningens kvalitet.

Skillnader i lyhördhet. Genom att Ainsworth et al. (1971) dels studerade mor-barn relationer i USA och dels i Uganda upptäckte hon kulturella skillnader i relateringen till barnet. Mammornas relaterande skiljde sig bl.a. vad gäller ögonkontakt, kroppskontakt, verbal kontakt etc. Ainsworth et. al (1971) kunde dock få fram fyra dimensioner av lyhördheten som var återkommande, och som verkade påverka utgången av barnets anknytningsmönster i båda länderna:

- *Lyhördhet – brist på lyhördhet* för barnets signaler och kommunikation. Lyhördheten gäller, enligt Ainsworth, både vad gäller barnets behov av närhet och avstånd för upptäckande.
- *Acceptans – bortstötande*, dvs. en balans mellan förälderns positiva och negativa känslor inför barnet. Även om föräldern inte tycker om vad barnet gör måste den förmedla en acceptans av barnet.
- *Samarbete – inblandning*, detta berör förälderns förmåga att respektera barnets integritet och egna önsknings. Föräldern bör vägleda mer än kontrollera.
- *Tillgänglighet – ignorans*, avser anknytningspersonens förmåga att vara både psykiskt och fysiskt närvarande i vardagen. För det lilla barnet betyder det att inte behöva vänta på kroppskontakt, för det större barnet att väntan är anpassad till vad barnet klarar.

Enligt Ainsworth et. al (1971) är dessa aspekter tillsammans ett mått på den kvalitativa lyhördheten, vilket i sin tur påverkar anknytningens kvalitet. De facto fann Ainsworth i senare studier att barn som bedömes som trygga i sin anknytning hade mödrar som fick höga poäng på samtliga av de fyra dimensionerna. Mödrar till barn med olika former av otrygg anknytning brast i någon eller flera utav dimensionerna (Broberg et al., 2006).

Omsorgssystemet. Forskarna George och Solomon (1999) ville utvidga begreppet omhändertagande och kom så att betrakta det som ett beteendesystem. De ställde sedan omhändertagandet i relation till anknytningsystemet. Där de två beteendesystemen lyckas överlappa varandra existerar en funktionsduglig omvårdnad. Dvs. då barnet signalerar svarar föräldern adekvat. För att de två systemen skall kunna verka över tid krävs att de kontinuerligt även utvecklas tillsammans. Barnet behöver, som vi sett, olika avstånd till omvårdnadspersonen beroende av ålder och motoriska/kognitiva förmågor. Av föräldern krävs det givet en känslighet för vad barnet signalerar att det behöver i olika situationer och tillstånd (Broberg et al., 2006).

George och Solomon (1999) använde sig i sina studier av AAI och SST genom vilka de kunde jämföra barns anknytningsmönster med föräldrars omvårdnadsrepresentationer. De fann då liknande samband mellan föräldrars omvårdnadsrepresentationer och barnets anknytningsmönster som Ainsworth funnit. De barn som hade trygg anknytning hade mödrar vars föreställning av omvårdnaden var flexibel i förhållande till barnets behov och omgivningens krav. De mammor som hade tryggt anknutna barn hade även en väl integrerad omvårdande stil. George och Solomon (1999) menar att de kunde tjäna som en trygg bas för barnet. De mammor som hade otryggt anknutna barn visade sig mera avvisande (visavi det undvikande anknytningsmönstret) eller osäkra (visavi det ambivalenta anknytningsmönstret) i sin modersroll. George och Solomon (1996) poängterar dock att dessa mammor trots detta klarar av att ge barnet en bild av vad det kan förvänta sig av omvärlden och modern. På så sätt kan barnet trots allt få till stånd en organiserad anknytning. Barn som inte har kunnat skapa en organiserad anknytning är de barn som upplevt rädsla och hot i relation till sina föräldrar. Lyons-Ruth och Jacobvitz (1999) har studerat de barn som är rädda för eller upplever sina föräldrar som hotfulla. Hon menar att det kan handla om olika typer av rädsla. En del föräldrar är tydligt hotfulla och barnen försöker då gå undan. En del föräldrar är inte lika klart hotfulla. Dessa föräldrar klarar tillexempel av att vara nära barnet och svara på dess behov så länge barnet mår bra. Väcks däremot barnets behov av närhet och skydd så förmår inte längre föräldern finnas tillhands för barnet. Föräldern blir störd av barnets gråt, klängande, eller ”krav” på kärlek. Konsekvensen blir att barnet blir splittrat av denna förälder som inte klarar av att ge en sammanhängande bild av sig själv eller omvärlden.

Sammanfattningsvis finns det alltså mycket forskning som stöder tanken om omvårdnarens betydelse för barnets inre organisering. I omvårdnaden har vi sett att det är lyhördsheten som är avgörande för huruvida föräldern klarar att hjälpa barnet att organisera

sina upplevelser och anknytningserfarenheter samt att skapa positiva arbetsmodeller. Dessutom handlar det inte om att alltid vara närvarande, utan att ge barnet en känsla av lyhörd tillgänglighet, vilket även innebär att anknytningspersonen visar, genom sitt bemötande, att känslor kan uppfattas och förstås av någon annan.

Finns det då andra faktorer som kan spela in på anknytningens kvalitet? Anknytningsteorin antar att skillnaden i anknytningsmönster kommer som en konsekvens av kvalitativa skillnader i interaktionsmönstret mellan barnet och föräldern över tid. Frågan blir då vad som kan påverka interaktionsmönstret? Belsky (1999) lyfter här, förutom omvårdarens betydelse, fram barnets temperament och de psykologiska och sociala kontexterna runt omkring barnet och föräldern. Vi skall nu gå igenom dessa skilda faktorer lite närmare.

Temperament

Det första man bör fråga sig är vad temperament är, något som det tvistas om fortfarande. Dock finns ett antal drag som forskare är överens om hör hit: *Aktivitetsnivå* – dvs. hur mycket barnet rör på sig, hur mycket energi det har; *Irritabilitet* – alltså hur mycket barnet skriker, gråter, gnäller, etc.; *Positiv emotionalitet* – hur mycket förnöjsamhet barnet visar; *Sociabilitet* – dvs. hur barnet reagerar inför nya stimuli och situationer; samt till sist barnets *Reaktivitet* – hur starkt barnet reagerar på förändring samt lättheten/svårigheten att stilla barnet igen (Thomas & Chess, 1977).

Temperamentets betydelse för interaktionen. De flesta temperamentsdrag är medfödda – troligen har de en genetisk grund, de är stabila över tid och inte situationsbundna. Vad gäller skillnader i kön har man inte kunnat finna några – förutom motoriskt, där pojkar tenderar att vara mer aktiva än flickor (Hagekull & Bohlin, 2003). Eftersom temperamentets stabilitet gör det möjligt för andra att förutse barnets reaktionsmönster påverkar temperamentet utvecklingen av känslomässigt betydelsefulla relationer till andra människor. Det kan dock vara svårt att avgöra om ett beteende speglar individens temperament, eller om det bygger på erfarenheter av känslomässigt socialt samspel med andra.

När barnet är riktigt litet talar man om föregångare till temperament – då framförallt känslighet och irritabilitet. I takt med att barnet utvecklas försöker det finna sin fysiologiska rytm, samtidigt som anknytningen mer och mer etableras. Detta gör att barnets beteende influerar föräldrarnas bild av barnet och även bilden föräldern har av sig själv. Samtidigt bekräftas barnets temperament av föräldern. (Broberg et al., 2006) Exempelvis studerade Thomas och Chess (1977) samspelet mellan barn med olika temperament med respektive

föräldrar. Man fann då att barnen kunde kategoriseras i grupper där barnen uppfattades som ”svåra” respektive ”lätta” barn. De ”svåra” barnen uppfattades ha en oförutsägbar dygnsrytm, låg frustrationstolerans och vara svåra att trösta. Dessa aspekter ställde högre krav på föräldern och kunde också leda till en känsla av inkompetens hos föräldern. De ”lätta barnen” uppfattades istället lättare att trösta, de hade en jämnare, mer förutsägbar dygnsrytm, och upplevdes som mer förnöjda. Aspekter som skapade en känsla av kompetens hos föräldern (Thomas & Chess, 1977). Vi kan alltså se två dimensioner där barnets beteende influerar föräldern som i sin tur bekräftar det den ser hos barnet.

Forskning kring temperamentets betydelse för anknytningen har gett komplexa resultat. Inga studier har kunnat konstatera att temperamentet har en *direkt* betydelse för anknytningen. Emellertid har man i flera studier sett att *relationen* mellan barnet och föräldrarna påverkas av barnets temperament, och framförallt dess irritabilitet. Irritabiliteten underblåser risken för inadekvat respons på barnet – detta dels pga. att irritabiliteten stressar föräldern, dels för att barnet i sin irritation är lättare att misstolka (Vaughn & Bost, 1999).

En studie i Holland (van den Boom, 1994) har bl.a. visat att barn som från början visat sig irritabla hade svårt med samspelet med mödrarna och det blev sämre med tiden. Mödrarna blev successivt mindre emottagliga för barnets signaler samtidigt som barnet fick svårare att ta hjälp av modern. Som vi tidigare nämnt påverkar barnets temperament även mammans självbild och känsla av kompetens. I takt med att hon upplever sig inkompetent i sitt bemötande av barnet finns risken att hon också tendera att minska i sin känslighet inför barnets behov. Därmed finns även risken för att barnet utvecklar ett otryggt – undvikande anknytningsmönster. Det visade sig även att flera utav de barn som visade större irritabilitet hade ett undvikande anknytningsmönster. Dessa barn hade också svårare att använda mamman som en trygg bas i sitt utforskande. Senare lät man mödrarna till de barn som klassats som svåra och irritabla träna sin lyhördhet gentemot barnets signaler. Man upptäckte då att mammornas uppmärksamhet och respons förbättrades. Genom dessa interventioner kunde man omstrukturera barnen från otryggt till tryggt anknutna (van den Boom, 1994).

Även i andra studier kan detta komplexa samband mellan temperament och anknytning skönjas. Exempelvis har barn som uppvisar ett utagerande beteende svårt att styra sina impulser. Denna typ av beteende är teoretiskt kopplad till ohämmat temperament. Genom möte med en omvårdande vuxen lär sig barnet dock självreglering, både fysiologisk och känslomässig. Med andra ord kan barnet lära sig, genom det goda samspelet och adekvata anknytningen, att hantera sitt temperament. Man ser att barn som har utvecklat ett tryggt anknytningsmönster, och samtidigt har ett mera utagerande temperament kan använda sig av

sin reglering på ett konstruktivare sätt, än otrygga barn med liknande temperament. Därför kan trygga barn också på ett annat sätt undvika konflikter, medan otrygga barn tenderar att gå in i dessa. Lyhördheten visar sig återigen a och o för barnets organisering (Broberg et al., 2006).

”Goodness of fit”. Trots att inga direkta samband har kunnat finnas mellan trygg/otrygg anknytning och barnets uppmätta irritabilitet kan man alltså se att temperamentet kan ligga till grund för en beteendecirkel i samspelet mellan mor och barn. Samspelet, i sin tur, påverkar anknytningen. Barnets temperament kan uppfattas som ett extra ”prov” för föräldern, något som föräldern kan uppleva att den klarar mer eller mindre bra. Genom föräldern kan barnet lära sig att hantera sitt temperament, eller också kan ett negativt mönster mellan föräldern och barnet utvecklas. Föräldern kan också tränas i sin lyhördhet och på så sätt ”rädda” ett barn från otrygg till trygg anknytning. Hur mycket och på vilket sätt temperamentet påverkar samspelet och anknytningen kompliceras av dess multifaktoriella natur. En central fråga blir vilket barn som träffar vilken omgivning/anknytningsperson?

Chess och Thomas (1984) talade tex. om *”goodness of fit”* – alltså att en överensstämmelse mellan barnets egenskaper och omgivningens krav är att föredra. Exempelvis kan ett aktivt barn upplevas som skrämmande för en förälder som har en lägre aktivitetsnivå, samtidigt som samma barn kan upplevas dynamiskt och friskt av en förälder som kan bemöta det barnets aktivitetsnivå. På samma sätt kan ett lugnare barn uppfattas som tråkigt och passivt av en förälder, medan det av en annan kan upplevas som lugnt och stabilt. *Matchningen* mellan föräldern och barnet spelar alltså också in för hur föräldern förstår och bemöter barnets signaler och behov. Ju bättre föräldrarna lyckas anpassa sig till barnets specifika särdrag, ju mindre roll kommer barnets temperamentsdrag att spela roll för utvecklingen. Uttryckt på ett annat sätt: man kan vara en bra förälder till alla barn, men det är lättare att vara en bra förälder till ett barn med ett ”lätt” temperament.

Sammanfattningsvis kan man alltså sluta sig till att temperamentet inte har någon egen, direkt inverkan på anknytningen, interaktionen mellan barnet och föräldern kan istället ses som ett komplext mönster av barnets individuella temperament, omvårdnaren och barnets anknytningserfarenheter. Resultatet blir ett intrikat samspel mellan miljömässiga och biologiska faktorer. Samtidigt verkar interaktionen mellan barnet och föräldern inom en psykologisk och social kontext som även den kan påverka samspelet och därför ha betydelse för anknytningen.

Psykologiska och sociala aspekter som kan påverka anknytningen

Broberg, Almqvist och Tjust (2003) har gjort en sammanställning av just sådana faktorer inom familjen som påverkar interaktionen mellan föräldrar och barn. Vissa utav faktorerna kan ses som s.k. sårbarhetsfaktorer, dvs. psykologiska eller sociala faktorer som ökar risken för en negativ utveckling hos barnet, ofta genom sin förmåga att underminera föräldrarnas möjlighet till lyhördhet. Andra faktorer främjar istället möjligheterna till en god anknytning hos barnet, på så sätt att de har en stödjande funktion för interaktionen mellan barnet och föräldern. Således påverkar ingen utav följande faktorer anknytningen direkt, men likväl indirekt.

Psykologiska resurser. Givet betydelsen av föräldrarnas lyhördhet inför barnets signaler kommer alla psykologiska faktorer som underminerar föräldrarnas förmåga till emotionell närvaro att påverka anknytningen. Exempel på sådana faktorer är depression, ångest, missbruk, etc. Dessa faktorer försämrar föräldrarnas förmåga att förstå och besvara barnets signaler korrekt. Barnet riskerar att uppleva sig försummat eller avvisat, speciellt i de fall då föräldern lider av depression. Ett ständigt avvisande kan då i värsta fall utvecklas till en otrygg undvikande anknytning hos barnet. I fall av ångest eller missbruk finns risken att föräldrarnas beteende upplevs som oförutsägbart för barnet. Barnet kan då utveckla en otrygg ambivalent anknytning (Belsky, 1999).

Barnuppfostran. Baumrind (1971) beskriver barnuppfostran utifrån dimensionerna kärlek och kontroll. Dessa två dimensioner utmynnar sedan i fyra uppfostringsstilar; auktoritativ, auktoritär, tillåtande respektive försummande. Den auktoritativa karaktäriseras av att föräldern tagit på sig ansvaret för uppfostran samtidigt som relationen är influerad av värme. Föräldern är även i detta fall lyhörd inför barnets åsikter, behov och känslor. I den auktoritära uppfostringsstilen är det föräldern som bestämmer och lyhördheten inför barnet är låg. Inte heller sällan förekommer fysisk bestraffning. Föräldern kan också uppfattas som mycket kritisk och hård. Den tillåtande stilen är mindre hierkisk men lika ”varm” som den auktoritativa stilen. Den försummande stilen slutligen, karaktäriseras av en ”låt-gå” mentalitet utan gränssättning och hållande. Tanken är sedan att olika barn påverkas olika av de skilda uppfostringsstilarna.

Osämja – skilsmässa. Man har kunnat studera att barn som växer upp i familjer med fungerande äktenskap har större möjligheter att utveckla en trygg anknytning – än de som

växer upp i familjer med större konflikter mellan mor och far (Belsky, 1999). I familjer där osämja och konflikter ständigt florerar riskerar detta att påverka interaktionen mellan barnet och föräldrarna. Konflikterna skapar svårigheter för föräldrarna att vara emotionellt närvarande och lyhörda för barnet. Vad gäller skilsmässa har man sett att det inte är skilsmässan i sig, utan hur barnen och föräldern interagerar i perioden före, under och efter skilsmässan som påverkar barnets anknytning (Broberg et al., 2003).

Våld. En annan aspekt av familjen som starkt påvekar interaktionen mellan barnet och föräldern är förekomsten av våld i familjen. När föräldrarna inte klarar av att utgöra en trygg bas för barnet utan istället associeras med hot och våld skapar det (som vi även tidigare sett) en stor förvirring hos barnet. Aspekten av våld i familjen kan dels innebära att föräldrarna slår varandra men det kan också innebära att en förälder slår barnet. I båda fallen påverkas anknytningen (Broberg et al., 2003). I en studie kunde man se att familjer där pappan brukade våld mot mamman hade barnen ofta en otrygg anknytning till mamman. Antagligen därför att föräldrarnas problem påverkade mammans förmåga till lyhördhet och emotionell närvaro. Där barnet blev slagen av fadern utvecklades också ofta en otrygg anknytning i relation till modern. Teorin kring detta är att våldet från fadern skapar en indirekt påverkan på modern, där hon uppfattas som oförmögen att skydda barnet ifrån den yttre faran. Barnet relaterar därför till en förälder som associeras med våld och rädsla, och en förälder som inte kan försvara barnet och fungera som en trygg bas. Risken blir då stor att barnet utvecklar antingen en desorganiserad eller otrygg anknytning (Belsky, 1999).

Socialt stöd. Vad gäller socialt stöd riktat till modern har man funnit att avsaknaden av socialt stöd kan ge otryggt anknutna barn – dock endast om barnet samtidigt uppfattades som ”svårt” och irritabelt. Det sociala stödet hjälper modern att finnas där för barnet även i situationer som för henne upplevs som svåra och krävande. Samtidigt såg man att de mödrar som skapat en trygg relation med sitt barn inte på samma sätt påverkas av förekomsten av det sociala stödet (Crockenberg & McCluskey, 1986). Det verkar alltså som att barnets temperament här kan ses som en modererande faktor. Hur barnets temperament uppfattas skapar behovet eller ej av det sociala stödet för att barnet skall utveckla en trygg anknytning. När det gäller det sociala stödet för barnet har man kunnat se att barnets sårbarhet inför en konfliktfylld familjesituation minskar om någon utanför familjen ”ser” och bekräftar barnet. Kan barnet relatera till en vuxen, känslomässigt närvarande person skapas en möjlighet för barnet att dels etablera en trygg anknytning i relation till denna person. Dels kan barnet sätta

sina erfarenheter i perspektiv, och på så sätt klargöra omgivningens förväntningar och krav. Då blir det även lättare för barnet att organisera sina upplevelser inför sig själv och omvärlden (Broberg et al., 2003).

Jagstyrka. Andra faktorer som kan ha en skyddande funktion är *jagstyrkan*. Jagstyrkan är endast ett gryende personlighetsdrag för barnet. Dock utvecklas det i takt med de motoriska och kognitiva förmågorna samt anknytningen. Jagstyrkan är sammanvävt med barnets upplevelse av autonomi. Ett barn som har en stark känsla av eget självständigt jag har lättare att stå emot yttre attacker. Detta är framförallt viktigt för barn i utsatta grupper där tex. våld eller nedvärdering från föräldrarna förekommer (Broberg et al., 2003).

Sammanfattningsvis märker vi alltså att alla dessa faktorer tätt är sammanvävda i ett komplicerat mönster. Olika miljöpåverkningar kan skapa förutsättning för trygg anknytning eller vara orsaken till en otrygg anknytning. På samma sätt kan man se att olika möjliga riskfaktorer kan hjälpas upp av olika skyddande faktorer. De skilda faktorerna måste relateras till det specifika barnet i den specifika uppväxtmiljön där förälderns förmåga till lyhördhet uppfattas som den största enskilt avgörande faktorn för anknytningen. Trots detta måste även denna relateras till det specifika barnet. Det har nämligen i ett flertal studier, redovisade av Dunn och Plomin (1992), visat sig att barn i samma familj ofta uppfattar sin uppväxtmiljö på olika sätt. Något som sätter den specifika relationen i fokus. Vi skall nu se närmare på dessa studier samt se hur det är möjligt att syskon i samma familj kan uppleva sin uppväxtmiljö på så olika sätt.

Syskons skilda liv

Variansen mellan syskon. Det som gör två syskon lika är det faktum att de delar 50 % av sin genetiska konstitution. Samtidigt har det gjorts en uppsjö av studier som alla har visat att syskon, vad gäller personlighetsdrag, temperament, utvecklandet av fysiska såväl som psykiska sjukdomar, etc, inte är så lika som man kan tro.

SATSA är en tvillingstudie gjord i Sverige. I studien jämförde man enäggstvillingar och tvåäggstvillingar som uppfostrats tillsammans. Samtidigt gjorde man en adoptionsstudie där man studerade tvillingar som växt upp tillsammans med tvillingar som växt upp var för sig. Givet enäggstvillingarnas identiskt lika genupsättning och tvåäggstvillingarnas skillnad upp till 50% vad gäller genetisk uppsättning, kan man studera hur mycket av variationen (skillnaden) hos tvillingarna som kommer utav miljö respektive arv. Genom att samtidigt

studera korrelationer mellan tvillingar som uppfostrats tillsammans och tvillingar som uppfostrats var för sig kan man direkt mäta den totala effekten av att ha uppfostrats tillsammans, alltså den miljöpåverkan man kallar för *gemensam*. Studien gjordes på individer som idag är över 60 år. På så sätt fick man även möjlighet att studera utvecklingen över tid.

I resultatet fann man att variansen i personlighet, mellan tvillingarna, kunde härledas till 60% till *icke-gemensam miljö*, och 30 % till ärftlighet. De övriga 10 % i variansen bör då härledas till den *gemensamma miljön*. Detta förvånade forskarna då få resultat inom beteendevetenskapliga studier kan förklara så mycket som 10 % av variationen. Forskarna fann också, till sin förvåning, att de gemensamma erfarenheterna som tvillingarna hade i vuxen ålder bidrog mycket lite till likheter mellan tvillingarna. Det stödjer till viss del den hypotes som de flesta experter inom livsloppsforskning arbetar ifrån, nämligen att arvet får en minskad effekt för personligheten över tid medan den icke-gemensamma miljön påverkar allt mer över tid (Plomin, Pedersen, McClearn, Nesselroade, & Bergeman, 1988). Miljön har således en stor betydelse för variansen – vare sig den är icke-gemensam eller gemensam.

Studier kring syskons upplevda familjeförhållande

Resultaten beträffande variansen mellan syskon väcker tanken kring *vad* inom miljön som kan bidra till så stora skillnader mellan syskonen. Det ger även förståelsen för att vi måste gå ifrån studien av likheter/skillnader mellan familjer och istället studera den specifika individen i den specifika familjen. Två frågor blir aktuella; dels om föräldern de facto beter sig olika gentemot barnen, dels hur denna eventuella särskiljning påverkar barnen. Ytterligare en fråga berör orsak och verkan. Skapar särskiljningen olika beteenden hos barnen, eller är det barnens skilda beteenden som skapar särskiljningen? (Dunn & Plomin, 1992).

Beter sig föräldrar olika mot barnen? Flera studier har gjorts kring föräldrars beteende gentemot sina barn. I en studie gjord i USA av 348 familjer med två barn i åldrarna 11-17 år tillfrågades föräldrar och barn individuellt angående förväntningar i hemmet, föräldraregler, möjlighet till medbestämmande och närhet till moder respektive fader. Avsevärda skillnader visade sig – framförallt i upplevd närhet till modern (Daniels, Dunn, Furstenberg & Plomin, 1985). I en annan studie ombads syskon i senare tonår att direkt besvara frågan om föräldrarna behandlade dem lika eller ej. Man använde sig av frågeformuläret Sibling Inventory of Differential Experience (SIDE) och man upptäckte att mer än hälften av syskonen rapporterade att de upplevde sig olika behandlade av sina föräldrar (Daniels & Plomin, 1985).

Man började då göra studier där man direkt frågade föräldrarna angående möjlig särskiljning mellan barnen. Bland annat gjordes två skilda studier i Colorado, USA och i Cambridge, England. Resultaten var liknande. Trots att man kanske kunde ha förväntat sig ett annorlunda svar pga. de gängse normer som råder uppgav endast en tredjedel att de känner lika starkt inför barnen. En tredjedel sa att de ger barnen lika mycket uppmärksamhet och endast en tiondel uppgav att de bestraffade sina barn lika (Plomin, DeFries & Fulkr, 1988; Dunn, Stocker & Beardshall, 1989). Vi kan alltså se ”bevis” för att föräldrar beter sig olika gentemot sina barn, kan man då se någon påverkan på barnen av denna särskiljning?

Påverkar särskiljningen barnen? Man har sett att barnen tidigt verkar vara medvetna om denna särskiljning, något som gör att barnen tenderar att jämföra sig i relation till syskonen. Detta gäller personlighet, förmågor och inte minst syskonets relation till föräldrarna. Genom att ställa den egna interaktionen till föräldern i förhållande till syskonets interaktion till föräldern får barnet indirekt information kring vad som uppskattas och vilka beteenden man kan förvänta sig av föräldern i olika situationer. Genom jämförelsen får även barnet information om hur det betraktas av föräldern. En faktor som kan ha direkt inverkan på barnet (Dunn & Plomin, 1992). Detta har man även kunnat mäta i en studie i Cambridge. Där använde man sig av statistiska metoder för att studera om barnens uppmätta skillnad i självförtroende och självkänsla härrörde från redan befintliga personlighetsdrag hos barnen eller från föräldrarnas behandling. Man såg då att föräldrarnas beteende gentemot barnet faktiskt hade en självständig, direkt påverkan på självförtroendet och självkänslan (Dunn, et. al., 1989).

Barnets påverkan. Studiens resultat svarar dock inte på den tredje frågan vi ställde oss i början av stycket, nämligen om den uppmätta skillnaden i föräldrars beteende av barnen faktiskt kunde bero av en redan existerande skillnad mellan syskonen. Man har bl.a. kunnat se att syskonens relation sinsemellan påverkar föräldrarnas beteende. Bl.a. vad gäller syskonens förmåga till kontroll och dominans av den andre, aspekter som tydligt visas då barnen konkurrerar upp föräldrarnas kärlek och uppmärksamhet.

I en Cambridge studie gjord 1982 såg man att barnen, oerhört tidigt, reagerade både omedelbart och starkt på föräldrarnas samspel med syskonen. Barnen försökte framförallt antingen avbryta interaktionen mellan syskonen och föräldern eller bli delaktig i den. Barnets upplevelse kring sin position gentemot det andra syskonet samt barnets temperament och behov av uppmärksamhet verkade vara de faktorer som avgjorde barnets ”val” av beteende.

Inkluderat i förmågan till dominans i interaktionen ligger givetvis även barnets utvecklingsålder, speciellt ifråga om förmåga till tolkning av interaktionen samt förmågan till verbal delaktighet. Som förälder måste man relatera till denna konkurrens och inbördes relation mellan syskonen, något som i sin tur givet skapar skillnad i föräldrarnas relaterande till barnen (Dunn & Plomin, 1992).

Givet barnets behov av föräldern samt den konkurrerande andra kommer barnet att göra sitt bästa för att ta plats. Inom evolutionsbiologin talar man om ”niche picking”, vilket innebär att en viss art, i en viss miljö koloniserar den speciella nisch som de är bäst lämpade för. Man har relaterat detta till syskon och uppmärksammat att de gör på liknande sätt. Varje barn försöker, genom sitt beteende emot föräldrarna, få en så stor del av sina behov som möjligt tillfredsställda (Scarr, 1992). Således skapar syskonen till viss del sin egen miljö – genom att vara olika lockar de fram olika sidor hos föräldrarna. Miljön är alltså inte något som barnen endast utsätts för utan även något de skapar (Broberg et al., 2003).

Sammanfattningsvis kan vi alltså sluta oss till att det finns ”bevis” för att föräldrar relatera på olika sätt till sina olika barn. Vi har även kunnat se att denna skillnad i interaktionen både indirekt och direkt påverkar barnet. Barnet influerar dock även själv interaktionen med föräldern, dels genom relationen till syskonen, dels genom egna inre personlighetsdrag såsom temperament och behov av uppmärksamhet. Återigen ser vi alltså att interaktionen mellan föräldern och barnet utgörs av ett komplext mönster av interaktionsnivåer.

Sammanfattning

Anknytningen är, som vi sett, universell – alltså något alltid rådande och av biologin bestämt såsom överlevnadsstrategi för det lilla barnet. Dels skapar anknytningen en omedelbar trygghet, som pga. barnets utsatthet vid födseln, är central för barnets överlevnad. Dels skapar den förutsättning för utforskande – som i sin tur skapar möjlighet till självständighet. Anknytningspersonen bör alltså tjäna som en trygg bas för utforskande.

Anknytningen är så pass central att barnet är ”villigt” att kompromissa. Om föräldern inte kan tillgodose barnets behov av närhet, trygghet och tillgänglighet kommer barnet trots allt att ta det den kan få. På så sätt har vi skapat möjligheter för olika former av anknytningsmönster att uppstå, bl.a. de s.k. otryggt undvikande och otryggt ambivalenta anknytningsmönstren. Dvs. det finns utrymme för skillnad i anknytningskvalitén.

Vad beror då denna kvalitet på? Anknytningsteorin säger *interaktionen* mellan barnet och föräldern där anknytningspersonens omhändertagandeförmåga, och lyhördsheten i densamma,

verkar uppfattas som den största självständiga faktorn. Omhändertagandet kan ses som ett för föräldern givet beteendesystem – samtidigt som det dock påverkas av andra, yttre faktorer, däribland barnets temperament. Vi har sett att temperamentet och anknytningspersonens agerande är sammanvävt i en intrikat väv. Där ett ”svårt” barn dels kan bli hjälpt till självreglering av en lyhörd förälder, och på så sätt skapa förutsättning för en trygg anknytning. Dels kan barnets temperament stressa föräldern samtidigt som det kan väcka upplevelser hos föräldern att den är oförmögen att ta hand om barnet. Risken blir då att barnets signaler inte blir hörda och att barnet utvecklar en otrygg anknytning.

Barnets och föräldrarnas interaktion är dock inte isolerat från omvärlden utan påverkas av de sociala och psykologiska kontexterna. Bland annat har vi sett att det sociala stödet kan påverka styrkan i temperamentets del i samspelet mellan föräldern och barnet. På liknande sätt skapar andra faktorer som konflikter, våld, psykiska eller fysiska sjukdomar en nedsatt förmåga till lyhördhet och emotionell närvaro hos föräldern – vilket givetvis då även påverkar anknytningen.

Anknytningen grundar sig alltså på den specifika interaktionen mellan barnet och föräldern, där anknytningspersonens förmåga till omhändertagande är av största betydelse – men dock påverkas av såväl barnet som andra kontextuella faktorer. Med tanke på anknytningspersonens stora inflytande på interaktionen skulle man kunna tänka sig att barn i samma familj påverkas på liknande sätt av denne. Varför skulle en mors eller en fars omhändertagandeförmåga vara olika för olika barn i familjen? Samtidigt redovisar forskning att barn i samma familj ofta redogör för skilda upplevelser under uppväxten samt skilda relationer till föräldrarna. Vi vet dock inte om dessa skillnader även har relevans för skillnader i anknytningsmönster – något som skapar utrymme för en studie där syskons skilda anknytningsmönster undersöks.

Syfte

Syftet med den föreliggande studien är att vidare studera den specifika kontext som kommer till stånd mellan en viss förälder och ett visst barn inom samma familj, för att explorativt utforska de faktorer som kan tänkas påverka anknytningskvalitén.

För att få möjlighet att ingående kunna studera denna specifika kontext valde författaren att studera tvillingpar som möter samma föräldrar vid samma tidpunkt. Dessutom valdes tvillingar av samma kön eftersom även denna faktor möjligen skulle kunna inverka på anknytningen genom att påverka interaktionen mellan förälder och barn.

Frågeställningar:

- Givet dessa likheter i förutsättningar – finns det fortfarande utrymme för att det ska skapas olikheter i anknytningsmönstret?
- Om det finns skillnader i anknytningsmönstret – hur ter sig dessa skillnader?
- Vad kan ha bidragit till eventuella skillnader i anknytningsmönstret?

Metod

Deltagare

I studien deltog tre tvillingpar, i åldern 26 till 29 år. Deltagarnas ålder valdes utifrån kriteriet att tvillingarna bör ha levt som vuxna individer ett tag samtidigt som de trots allt bör vara relativt unga för att klart kunna komma ihåg sin barndom. Alla tre tvillingparen var tvåäggstvillingar och tvillingarna var av samma kön. Valet att använda tvillingar av samma kön bottnade i hypotesen att även kön påverkar hur föräldrar förhåller sig till sina barn. För att begränsa undersökningen valdes därför denna variabel bort. Av de tre tvillingparen var dock ett av paren kvinnor och två av paren män. Eftersom studien koncentrerar sig på skillnader mellan syskon inom samma familj bedömdes det som sekundärt om tvillingparen var män eller kvinnor.

Deltagarna söktes via Lunds Universitet samt genom bekantas bekanta. Ingen utav tvillingarna var tidigare känd för författaren, vilket var viktigt för möjligheterna att bibehålla en neutralitet och så stor objektivitet som möjligt under intervjuerna. Intervjun i sig kan även upplevas som relativt känslig – vilket ökar vikten av neutralitet.

Intervju – AAI

Tvillingarna intervjuades med anknytningsintervjun AAI. Den genomgång som nedan följer av AAI är hämtad ur den svenska manualen skriven av Broberg, Ivarsson och Hinde (1996).

AAI är ett utav de mest använda instrumenten för att utvärdera anknytning hos vuxna och ungdomar. Intervjun består av 20 specifika frågor som alla ställs i en särskild ordning. De flesta frågor har följdfrågor, vilka frågor som skall ställas styrs av det svar intervjupersonen ger. Trots de specifika frågorna, med dess följdfrågor, har intervjupersonen stor möjlighet att utveckla sina svar och intervjun blir på så sätt högst personlig. Intervjun fokuserar på intervjupersonens aktuella minnen av sina barndomsupplevelser i relation till de viktigaste anknytningspersonerna. Ett antal frågor berör dock även hur relationen med föräldrarna var under tonåren, samt hur den är idag. För en kortare sammanställning av frågorna se Bilaga 1.

Kodning av AAI. Intervjun spelas in och transkriberas ordagrant, vartefter den kodas av en auktoriserad kodare. AAI:s tanke är att få fram de mentala representationerna av de primära anknytningsrelationerna. Med andra ord – man vill studera arbetsmodellerna som dels bedöms vara medvetna, dels omedvetna. Detta gör att det blir av största vikt att inte bara studera *vad* som sägs – utan även *hur* det sägs. Därför är det viktigt för kodningen av AAI att all information från intervjun kan studeras, därav det mycket noggranna transkriberingen.

Kodningen görs sedan främst utifrån två skalor - den s.k. *livsberättelsen*, där de konkreta minnena och erfarenheterna av anknytningspersonerna studeras, samt det s.k. *sinnestillståndet*, där man studerar hur individen idag *relaterar till* dessa minnen och erfarenheter med anknytningspersonerna.

Vad gäller livsberättelsen studerar kodaren framförallt balansen mellan kärleksfulla och avvisande erfarenheter samt föräldrarnas tillgänglighet för barnet.

Visavi sinnestillståndet studeras främst intervjun övergripande vad gäller *koherensen* i talet och i berättelsen, alltså om berättelsen är enhetlig, sammanhängande och utan större motsägelser. En annan viktig aspekt är intervjupersonens förmåga till *metakognition* som bl.a. bedöms utifrån personens förmåga till att stanna upp och reflektera över sina utsagor och resonemang. Dessutom studeras *idealiserings* av föräldrarna, där idealisering kan skönjas om individen tenderar att ge en bild av föräldern på en semantisk, abstrakt nivå som den ej kan finna några belägg för genom episodiska minnen, *ilska och upptagenhet av det förflutna*, *förekomsten av minnesluckor*, och till sist om intervjupersonen använder sig av *passivt tal* – dvs. att intervjupersonen har svårt att fokusera sina tankar och uttryck.

Genom att studera de två typerna av skalor och deras undervarianter får man fram de mentala representationerna av de primära anknytningsrelationerna. Med andra ord – genom kodning av de skilda delskalorna kan intervjupersonens anknytningsmönster klassificeras.

AAI:s anknytningsmönster kan delas in i tre större kategorier. Kategorierna har, som tidigare nämnts i teorin, sin motsvarighet i SST:s kategorisering av anknytningsmönstren.

Dessa tre huvudkategorier (med dess motsvarighet) är:

- *Fri/autonom anknytning* (F) (trygg anknytning). Personer som klassificeras i denna kategori upplevs ha en fritt/autonomt förhållningssätt till sina barndomserfarenheter. De ger anknytningen relevans samtidigt som de har förmåga att se klart och tydligt på sina erfarenheter. Berättelsen är sammanhängande och enhetlig. För att kunna kategoriseras som fri/autonom krävs också hög skattning av just individens förmåga till metakognition och koherens. Det finns två sätt att nå fram till denna kategorisering. Individen kan dels ha haft föräldrarna som de facto har kunnat användas som trygg bas, stöd för barnet och som varit tillgängliga vid behov. Individen kan dock även redogöra för sämre förutsättningar där föräldrarna inte på samma sätt har kunnat ge den trygghet som krävdes, samtidigt som den visar en frihet i relation till anknytningserfarenheterna. Detta menar man då har skett genom att individen har reflekterat över sina upplevelser och kunnat förstå dem senare i livet. På så sätt har individen kunnat finna en sammanhängande berättelse av sin barndom.
- *Avfärdande anknytning* (Ds) (otrygg undvikande anknytning) karaktäriseras av att individen är avfärdande och nedvärderande i relation till anknytningspersonernas och anknytningserfarenheternas betydelse. Individen försöker genom sitt förhållningssätt att minimera anknytningens påverkan på det egna livet. Konsekvensen blir en avskärmning från barndomen. Betraktad i relation till den otryggt undvikande anknytningen kan man anta att individen tidigare upplevt sig avvisad av anknytningspersonen. Ofta tenderar dessa individer att idealisera föräldrarna, samtidigt som de har flera minnesluckor kring barndomen. Inkongruensen mellan det sagda och det upplevda kan möjligen teoretiskt förklaras via arbetsmodellernas omedvetna aspekter – där individen har omedvetandegjort delar av sina erfarenheter som varit ”onda” och bibehållit de ”goda”.
- *Överdrivet upptagen anknytning* (E) (otrygg ambivalent anknytning) De personer som klassificeras inom denna kategori har svårt att gå vidare från de anknytningserfarenheter de har haft. Vissa tenderar att vara förvirrade, andra som uppslukade av historien där de om och om igen berättar sin historia. Inte sällan ingår ilska i erfarenheterna och individen är upptagen av denna ilska, som oftast är riktad mot någon utav anknytningspersonerna.

Bilden av barndomen blir därför svårligen nyanserad. Språkligt sätt blandas ofta då och nu och talet är passivt samt ofta ostrukturerat. Intervjuerna tenderar även att bli långa.

Utöver dessa tre kan man även återfinna klassificeringen *olöst sorg* (U), där individen bär på ett olöst trauma i relation till anknytningen. Denna kategori har motsvarighet i den desorganiserade anknytningen. Slutligen återfinns den grupp som ej går att kategorisera, s.k. *oklassificerbar* (CC) – denna klassificering används då individen karaktäriseras som en blandning av de tre större kategorierna. Det skall dock sägas att detta är en mycket ovanlig kategori i normalbefolkningen.

Test-retestreliabiliteten för AAI uppmäts till 75-90 % över tre månader till ett och ett halvt år. Medan interbedömarreliabiliteten ofta beräknas till cirka 80% för de tre huvudkategorierna (Hesse, 1999). Med andra ord kan man sluta sig till att AAI har god reliabilitet.

Procedur

Författaren sökte tvillingarna via Lunds Universitet – genom att skicka ut mail (se Bilaga 1) till samtliga psykologistuderenter samt att fråga bekantas bekanta om eventuell kännedom kring tvillingar som kunde tänkas ställa upp. Vid intresse att delta meddelande tvillingarna detta via mail till författaren. Därefter sköttes kontakten innan intervjun via mail och telefon. Deltagarna fick i början endast reda på att studien skulle behandla tvillingars olika (och lika) upplevelser av att växa upp i samma familj, ordet anknytning nämndes aldrig. De fick även reda på att studien bestod av en intervju som skulle ta ca. en till en och en halv timme.

Intervjun gjordes vid ett personligt möte där samtliga tvillingar intervjuades med AAI var och en för sig under ca en till en och en halv timme. Efter avslutad intervju ombads tvillingen att ej nämna studiens utformning för sin tvillingsyster/bror. Samtliga intervjuer spelades in på mp3spelare varpå de skrevs ut ordagrant efter anvisningarna i AAI manualen. Varje intervju tog i genomsnitt ca tre arbetsdagar att transkribera. De utskrivna intervjuerna överlämnades för kodning till Hans Bengtsson vid Lunds Universitet, som är auktoriserad kodare för AAI. Intervjuerna studerades därefter av författaren, dels för att få fram de skilda aspekterna av livsberättelsen samt sinnestillståndet för respektive tvilling, dels för att vidare explorativt studera olika faktorer som vi, i den teoretiska genomgången, har sett kan vara betydelsefulla eller som visat sig ha betydelse i tidigare forskning för anknytningen. Slutligen jämfördes och analyserades tvillingparens anknytningsmönster i relation till varandra, både inom och mellan tvillingparen.

Resultat

Anknytningsmönstren

Av de tre intervjuade tvillingparen visade två par av tre olika anknytningsmönster. Hos par ett visade den ena tvillingen ett anknytningsmönster som i AAI kodas såsom fri/autonom (F) anknytning, den andra tvillingen visade istället ett mönster som kodades som primärt avfärdande (Ds) sekundärt överdrivet upptaget mönster (E) i anknytningen. Hos det andra tvillingparet kodades tvilling ett som fri/autonom (F) medan tvilling två kodades som överdrivet upptagen (E). Hos det tredje tvillingparet kodades båda tvillingarna som fria/autonoma (F). För en överskådligare sammanställning se tabell 1 nedan.

Tabell 1. Parvis illustrering av tvillingarnas skilda anknytningsmönster.

(F = fri/autonom, Ds = avfärdande, E = överdrivet upptagen)

Tvilling – 1	Tvilling – 2
F	Ds/E
F	E
F	F

Analys av intervjuerna

Givet den skillnad som kan studeras mellan de skilda tvillingparen kommer intervjuerna nu att studeras mer ingående som försök att dels förstå hur tvillingarna skiljer sig åt i sina anknytningsmönster, dels vad detta kan bero på. Genomgången utgår från AAI:s kodningssystem, med studerande av livsberättelse och sinnestillståndet (state of mind) för de respektive kodningarna, samt från de faktorer vi tidigare i inledningen sett kan påverka utgången av anknytningskvalitén.

Tvillingarnas specifika anknytningsmönster kommer först, inom varje tvillingpar, att studeras var för sig, därefter, i senare diskussion, kommer en jämförelse att göras inom och mellan de givna tvillingparen – för att på så sätt kunna studera de givna skillnadernas uppkomst.

Pga. den lilla urvalsgruppen och de speciella konstellationen av tvillingar, kommer inga direkta citat att göras från de respektive individerna, detta för att ej röja deras identitet.

Första tvillingparet – tvilling ett. Tvilling ett i det första paret kodades som fri/autonom (F) i sitt anknytningsmönster. Vad gäller dennes *livsberättelse* beskrivs den övergripande

relationen till föräldrarna som mycket god. Fadern skildras som något sträng och auktoritär med klara idéer kring vad som är rätt och fel, och ibland bristande i sin lyhördhet. Stundtals upplevdes fadern som något hotfull i sitt beteende. Dock innehåller beskrivningen av relationen till fadern även värme, engagemang och glädje. Modern beskrivs som ”mammig”, kärleksfull och mycket omhändertagande, med starkt fokus på familjen. I relation till modern finns även flera inslag av lekfullhet och fantasi. Trygghet och stöd verkar ha kunnat hämtas både från modern och från fadern som beskrivs som övergripande tillgängliga, t.ex. vid sjukdom eller skada. Relationen mellan modern och fadern framställs som balanserad, och influerad av samarbete där stöd och trygghet kunde utbytas. Tvillingen menar även att det ej funnits några större konflikter inom familjen.

Vad gäller *sinnestillståndet* (state of mind) är intervjun övergripande sammanhängande och tvilling ett är tydlig och klar i sitt språk, det finns ett flyt i berättelsen och ämnet verkar inte vara alltför främmande. Berättelsen överensstämmer även under hela intervjun. Det finns aldrig några direkta motsägelser eller förvirrande utsagor, utan sammanhanget är klart. De semantiska minnena och episodiska minnena stämmer väl överens, dvs. tvilling ett kan ge exempel på sina utsagor från barndomen. Vid flera tillfällen ges även exempel på anknytningsrelationens värde, bl.a. genom att ge den betydelse för framtida förhållningssätt. Tvilling ett har en reflekterande hållning till intervjun. Dels visar det sig genom att tvillingen vid flera tillfällen uttrycker en förståelse för varför föräldrarna beter sig som de gör, även då beteendet upplevs som negativt av tvillingen. Dels kommer tvilling ett, under intervjun, stundvis på händelser eller förhållanden som tvillingen tidigare inte tänkt på, något som i AAI betraktas som bevis för metakognition.

Som vi tidigare har sett är just koherensen i berättelsen, ett reflekterande angreppssätt och metakognition de starkaste bidragande faktorerna till att en individ klassificeras som fri/autonom (F) i sitt anknytningsmönster.

Ibland blir tvilling ett dock något avfärdande (Ds) vad gäller anknytningens betydelse. Bland annat återkommer det vid flera tillfällen generaliseringar (ex. ”så är det väl för alla”) av relationerna. Det finns även inslag av att bedyra det positiva och minimera det negativa samt att tvillingen ibland har minnesluckor av vad som egentligen har hänt. Stundtals påpekar dessutom tvilling ett att den inte håller med föräldern om en viss uppfostringstaktik, t.ex. faderns stränghet, samtidigt som tvilling ett ändå påpekar att detta är ett förhållningssätt som den möjligen kommer att använda sig av med framtida egna barn. Detta godkännande av en förälders egentliga negativa beteende tillsammans med övriga ovan nämnda faktorer är alla aspekter av den avfärdande (Ds) anknytningen, enligt AAI:s klassificeringssystem.

Sammanfattningsvis kan man säga att det slutgiltiga anknytningsmönstret blir fri/autonom med inslag av avfärdande. Dvs. tvilling ett är relativt medveten om vilken påverkan som anknytningsrelationerna har haft på det egna livet. Det finns en öppenhet att tala om ämnet och tvillingen uppfattas som relativt självständig och objektiv i sitt reflekterande. Relationen till mor och far verkar dessutom vara influerad av lyhörddhet och acceptans. Stundtals har tvillingen dock en något defensiv hållning där anknytningens betydelse minimeras och negativa upplevelser inte gärna studeras. Tvillingen tar bl.a. till normaliserande eller generaliserande strategier för detta. På grund av tvilling etts reflekterande förmåga och förmåga till sammanhang betraktas dock det sammantagna anknytningsmönstret som fritt/autonomt.

Ytterligare faktorer som kan vara värda att notera i tvilling etts berättelse är bland annat att omvårdnaden övergripande beskrivs som mycket god, även om fadern stundtals beskrivs som bristande i sin tillgänglighet. Balansen mellan föräldrarnas behandlande, där modern framställs som uppoffrande och kärleksfull och fadern som en auktoritet, verkar dock ha varit god och det auktoritativa har kombinerats med kärlek. Föräldrarna verkar även ha kunnat finna stöd hos och samarbete med varandra vad gäller uppfostran. Tvilling ett rapporterar dock inga andra viktiga vuxna som tagit del av uppväxten.

Tvilling ett beskriver även ett relativt lugnt beteende. När syskonen under uppväxten valde att gå in i strid med föräldrarna berättar tvillingen att denne istället valde att gå undan och vara ifred. Vid flera tillfällen i berättelsen talas om detta lugnare förhållningssätt. Det finns även flera tecken på att tvilling ett uppfattar det viktigt att ha tillgång till ett självständigt jag. Tvillingen ser det bland annat som positivt att föräldrarna inte alltför mycket lägger sig i vad som händer i tvillingens egna liv. Den sista anmärkningen som är värd att göra är att tvilling ett anger mamman som det primära anknytningsobjektet.

Första tvillingparet – tvilling två. Tvilling två i det första tvillingparet kodades som primärt avfärdande (Ds), sekundärt som överdrivet upptagen (E).

Vad gäller tvilling tvås *livsberättelse* beskrivs uppväxten med mycket positiva ord. Barndomen framställs som lycklig och föräldrarna som kärleksfulla, omvårdande och lyhörda. Fadern beskrivs dock som temperamentsfull, sträng, och bitvis även som hotfull. Samtidigt framstår han även som mycket generös, snäll och tillgänglig. Mamman beskrivs som mycket omhändertagande, på gränsen till överbeskyddande. Tvilling två verkar även ha haft en något turbulent tonårsperiod i relation till modern, där åtskilliga bråk har förekommit. I relation till mamman verkar det dock även ha funnits en hel del lekfullhet och tvilling två beskriver

mamman bl.a. som rolig. Tvilling två påpekar att relationen mellan föräldrarna inte alltid har varit positiv, men att föräldrarna ändå fann stöd hos varandra.

Tvilling tvås *sinnestillstånd* är, som vi sett av kodningen, något splittrad. Vad gäller själva talet visar tvilling två tecken på vissa svårigheter att avsluta meningar, finna orden för det upplevda, och slutföra resonemang. Vid flera tillfällen blandas även presens och imperfekt ihop i talet, vilket tyder på en förvirring mellan då och nu. Samtidigt kan man även finna en förvirring i pronomen, där olika pronomen mellan föräldrarna och tvillingen sammanblandas. Dessa aspekter är några som inom AAI kodas som passivt tal och är aspekter för kodning av (E), överdrivet upptagen anknytning.

Tvilling två redogör för en hel del minnesluckor, och vid åtskilliga frågor uppstår det svårigheter att komma ihåg händelseförlopp. Vid flera tillfällen finner tvilling två inte heller upplevda exempel på semantiska minnen. Fadern beskrivs bland annat i mycket positiva ord, men när uppgiften kommer att berätta varför tvillingen valt just dessa ord som beskrivning av fadern (se fråga 4 i Bilaga 1) så finner tvillingen inga konkreta minnen som kan illustrera de valda orden. Utifrån AAI:s klassificeringssystem tolkas detta som idealisering, vilket i sin tur är en stor bidragande orsak till att man kodar en anknytning såsom avfärdande (Ds). Vid flera andra tillfällen visar tvilling två svårigheter att med ord beskriva olika utsagor angående föräldrarna. Beskrivningarna tenderar istället att bli generella och röra sig kring kollektivet. Detta visar, enligt AAI, även på låg överensstämmelse i berättelsen och svårigheter att ge en sammanhängande bild av barndomen och anknytningsrelationerna.

Tvilling två tenderar att i slutet av redogörelser avsluta med positiva aspekter. Detta är ett genomgående fenomen och kan ses som ett försök att minimera det negativa. Stundtals tenderar även tvilling två att godkänna ett upplevt negativt beteende från föräldrarnas sida, så till den grad att tvillingen menar att den kommer att använda sig av detta beteende mot sina egna barn. Denna förminskning av den negativa upplevelsen är återigen ett exempel på en avfärdande attityd i relation till anknytningen (Ds).

Samtidigt som framförallt fadern idealiseras uttrycks en hel del ilska gentemot honom, speciellt vad gäller de uppfostringsmetoder han valt att använda. Tvilling två uttrycker försök att förstå varför fadern använde just dessa metoder för uppfostran, men verkar finna det svårt att förstå eller acceptera. Konsekvensen blir en splittrad bild av fadern. Ilskan visar sig även i relation till modern som även hon beskrivs ha ett hetsigt temperament. De återkommande tecknen på ilska kan återknytas till anknytningsmönstret överdrivet upptagen (E).

Sammanfattningsvis kan bekräftas att tvilling två har ett relativt disharmoniskt anknytningsmönster med flera aspekter inom både avfärdande (Ds) och överdrivet upptagen

(E) anknytningsmönster. Det finns ett starkt inslag av minnesluckor samt idealisering samtidigt som det även finns starka tecken på ilska. Detta leder till att tvilling två har svårt att acceptera sin barndom och istället tenderar att vara starkt kritisk mot anknytningspersonen samtidigt som den strävar efter dennes godkännande. Tvilling två visar svårigheter att förena dessa olika aspekter och skapa en sammanhängande berättelse av sin uppväxt och sina anknytningsrelationer. Den resulterande ambivalensen ger ett oroligt schema med mycket instabilitet.

Ytterligare faktorer som bör noteras för tvilling två är dels omhändertagande där tvilling två uppfattar den som gedigen på gränsen till överbeskyddande. Både modern och fadern beskrivs som temperamentsfulla, där fadern emellanåt kunde bli fysisk och ta tag i tvillingen. Inga andra vuxna har, enligt tvilling två, tagit del av uppfostran eller varit viktiga under uppväxten.

Tvilling två berättar att den hellre går in i gräl än går undan och tonåren var färgade av uppror, speciellt riktat mot tvillingens mor. Tvilling två försökte även få med sig sin tvilling i protesterna mot modern – något som ej lyckades.

Med ord kan tvilling två tala om sitt behov av självständighet, samtidigt framgår det, som tidigare nämnt, en viss förvirring vad gäller självständigheten i språket. Olika pronomen sammanblandas, tvillingen har svårt att skilja på sina åsikter och andras och det finns en förvirring i den narrativa framställningen.

Som sista aspekt bör påpekas att tvilling två anger mamman som främsta anknytningsobjekt.

Andra tvillingparet – tvilling ett. Tvilling ett i det andra tvillingparet kodades som fri/autonom (F). Vad gäller *livsberättelsen* beskrivs en mycket omhändertagande mor och en frånvarande far, speciellt under uppväxtåren. Tvilling ett uppger att fadern hade många, stränga regler för barnens uppförande. Om tvillingen gjorde fel reagerade fadern mycket häftigt med ilska på detta. Mamman framställs som omvårdande, tillmötesgående och mycket tillgänglig. Vid sjukdom eller skada sökte tvillingen framförallt stöd hos henne. Tvilling ett uppger också att mycket tid tillbringades med mamman som verkar ha haft en central och trygg roll för barnet.

Sammantaget menar tvillingen att den hade en relativt bra relation till båda föräldrarna. Relationen mellan föräldrarna uppges dock ha varit spänd, och konflikter förekom ofta. Tvilling ett berättar även om situationer då föräldrarnas dispyter utmynnade i handgemäng.

Föräldrarna skilde sig senare vilket, enligt tvilling ett, skapade stor oro och otrygghet hos denne. Förutom denna oro menar dock tvillingen att barndomen varit relativt stabil.

Tvilling etts *sinnestillstånd* ger överlag ett reflekterande och sammanhängande intryck. Tvillingen verkar kunna se sammanhanget i sin livshistoria och förmedlar detta. Meningar och resonemang fullbordas och funderingarna framstår som klara och trovärdiga. Det finns heller inga direkta motsägelser i berättelsen. Tvilling ett verkar även ha någorlunda lätt för ämnet, då frågorna fokuseras och besvaras utan att tvilling ett blir särskilt undvikande eller uppslukad av ämnet. Även exempel på att tvilling ett har tillgång till ett metaperspektiv på sin barndom finns, bl.a. görs reflektioner kring barndomens möjliga påverkningar på vuxenlivet. Något som dessutom, enligt AAI, är tecken på att tvilling ett tillmäter anknytningsrelationen ett värde. Alla dessa faktorer är, som vi sett, indikationer på ett fritt/autonomt (F) anknytningsmönster. Även det faktum att tvilling ett överlag kan återkalla episodiska minnen från barndomen är tecken på det fria anknytningsmönstret, dock brister minnet relativt ofta och inga klara exempel kan ges. Dessa återkommande minnesluckor pekar mot att tvillingen har inslag av en avfärdande (Ds) hållning.

Minnesluckorna bidrar även till en misstanke kring idealisering av modern, vilket ger ytterligare stöd åt tanken om att tvilling ett har en avfärdande (Ds) hållning. I relation till modern tas enbart positiva aspekter upp, samtidigt som tvilling ett har svårigheter att minnas episoder som ger exempel på dessa positiva aspekter. Ytterligare inslag av en avfärdande (Ds) hållning är tvilling etts återkommande sätt att tala under intervjuens gång. Vid flera tillfällen intar tvillingen en generaliserande attityd och uttryck som ”och så vidare”, ”som det är för många”, återkommer ofta. Dessutom uttrycks sällan emotioner i berättelsen.

Sammanfattningsvis har vi alltså sett att tvilling ett i det andra tvillingparet har ett övergripande fritt/autonomt (F) anknytningsmönster men med inslag av en avfärdande hållning (Ds). Bl.a. ser vi tecken på minnesluckor och idealisering, aspekter som kodar för just (Ds) inom AAI:s klassificeringssystem. Även det faktum att tvilling ett ibland upplevs som något återhållsam vad gäller emotioner i berättelsen är tecken på en något avfärdande (Ds) hållning, vilket också bekräftas genom att generaliseringar ibland tas till. Tvilling ett har dock ett reflekterande förhållningssätt till sin barndom och verkar ha en sammanhängande bild av sin uppväxt – en bild som den även lyckas förmedla. Denna koherens är ett starkt tecken på ett fritt/autonomt anknytningsmönster.

Ytterligare faktorer som kan vara värda att upprepa är att tvilling ett ger ett intryck av att uppfostran har varit stundom hård och krävande, där fadern har spelat en central roll i detta.

Modern framstår istället som mycket tillgänglig och lyhörd, och verkar ha varit barnets trygghetspunkt.

Konflikterna mellan föräldrarna verkar ha varit många och relativt starka, såväl innan som under skilsmässan. Tvilling ett har fått bevittna hur föräldrarna varit fysiska mot varandra. Turbulensen som detta gav upphov till har, enligt tvillingen, skapat en stor oro.

Tvilling ett uppger att det har funnits andra vuxna som stöd under uppväxten. Personer som tvillingen även tillbringade relativt mycket tid med.

I berättelsen framgår att tvillingen ofta valde att gå undan och vara ensam framför att gå in i bråk eller diskussioner. Detta gällde såväl konflikter med föräldrarna som konflikter med syskonet. Tvillingen menar också att den sällan uttryckte åsikter eller känslor öppet som liten. Det sätt varpå tvillingen berättar speglar autonomi och en reflekterande hållning. Tvillingen framstår som både självständig och med tillgång till en distans till sig själv och sin historia. Tvilling ett berättar också att den upplever sin situation idag som stabil och tillfredsställande. Slutligen bör nämnas att tvilling ett uppger mamman som det främsta anknytningsobjektet.

Andra tvillingparet – tvilling två. Tvilling två i det andra tvillingparet kodades som överdrivet upptagen (E) av anknytningsrelationerna. Gällande *livsberättelsen* målas det upp en mycket positiv bild av modern och en starkt negativ bild av fadern. Modern framställs som omhändertagande, trygg och mycket närvarande. Mot fadern å andra sidan, riktas många kritiska tankar och negativa känslor. Tvilling två uppger att hot och slag kunde förekomma i faderns uppfostringsmetoder och tvilling två visar sig starkt kritisk till detta. Faderns beteende var även något som kunde skrämja tvilling två som liten. Tvilling två uppger att relationen till modern var mycket beskyddande, där stöd och tröst kunde sökas. I relation till fadern kände sig dock tvilling två ofta avvisad.

Tvilling två berättar om bråk mellan föräldrarna som framstår som både intensiva och många, ibland med fysiska slag mellan föräldrarna som resultat. Den senare skilsmässan mellan föräldrarna upplevdes som oroande, men även som en lättnad. Enligt tvilling två berodde detta framförallt på att fadern i och med skilsmässan till stor del försvann ur tvilling tvås liv.

Polariseringen av modern och fadern skapar en något ambivalent uppväxtbild där tvilling två menar att uppväxten både har gett negativa konsekvenser, men att den även har fört gott med sig. Det goda uppges ha kommit från modern och det negativa från fadern.

Sinnesstämningen hos tvilling två är, som vi kan förstå ur *livsberättelsen*, färgad av ilska i relation till fadern. Ilskan är ett genomgående tema under hela intervjun, där tvilling två är

öppet arg och kritisk mot sin far. Tvilling två uppger att han inte kan förlåta sin far eller acceptera det han har gjort och det är tydligt att tvillingen är som uppslukad av sin ilska. Andra tecken på detta är de många, långa och starkt färgade utläggningar som tvilling två gör, och via vilka han berättar om just faderns beteende under uppväxten. Ibland är utläggningarna dessutom något irrelevanta för sammanhanget och kan även uppfattas som stundom förvirrade. Andra aspekter som bidrar till det förvirrade intrycket är att tvilling två ofta blandar nutid och dåtid i sin berättelse, samt att presens och imperfekt genomgående blandas ihop. Dessutom kan man även notera att tvilling två, i vissa situationer, varit rädd för sin pappa. Trots denna rädsla och ilska som visas i relation till fadern verkar tvilling två ändå söka bekräftelse av honom. Bl.a. tar tvilling två upp sin frustration över att ständigt vara avvisad och bortprioriterad av sin pappa, som favoriserar tvillingens syskon. Samtliga av dessa aspekter tyder på att tvilling två inte har kunnat släppa sin uppväxt och gå vidare, istället är tvillingen upptagen av historien och det som tidigare skett – något som är karaktäristiskt för AAI:s klassificering av överdrivet upptagna anknytning (E). Ett annat tecken på denna upptagenhet är den psykologiserande hållningen som tvilling två ibland intar, t.ex. via tolkningar av det egna beteendet, och användandet av psykologisk terminologi. Stundom använder även tvilling två sig av s.k. passivt språk, tex. slutför tvillingen inte alltid meningarna, och ofta talar tvillingen om ”man”, istället för ”jag”. Även detta är exempel på aspekter på det överdrivet upptagna anknytningsmönstret (E).

Ibland har tvilling två svårt att finna episodiskt material för sina semantiska minnen. Dessa minnesluckor återfinns bl.a. i relation till modern. Då modern enbart beskrivs i positiva ordalag finns det anledning att misstänka att tvilling två har en idealiserad bild av sin mor. Som vi sett, är minnesluckor och idealisering aspekter av den avfärdande anknytningen (Ds).

Sammanfattningsvis kan tvilling två tillskrivas det överdrivet upptagna anknytningsmönstret (E) med stora inslag av ilska. Berättelsen har flera utläggningar som ibland resulterar i att fokus försvinner från frågorna – något som också skapar lägre koherens i berättelsen. Tvilling två verkar även ha svårt att skapa sammanhang i sin historia och målar upp en något ambivalent bild av sin uppväxt. Dessutom har tvilling två ofta svårt att minnas specifika händelser i sin historia och ämnet i stort förefaller inte lätt för tvillingen att tala om. Tvilling två är mycket kritisk i sin hållning och polariserar starkt mellan föräldrarna. Modern framstår som mycket omhändertagande och tillgänglig. Hon favoriseras starkt, på gränsen till idealiseras, och fadern betraktas som mycket sträng, hård och avvisande.

Typiskt för det överdrivet upptagna anknytningsmönstret, speciellt då det är färgat av ilska, är att individen i en framtid tänker bli föräldrarnas motsats – detta är även en inställning tvilling två klart uttalar.

Ytterligare faktorer som är värda att notera är att tvilling två berättar om en något ambivalent barndom, som dels varit hård från pappans sida, med många regler och förbud, dels mycket omhändertagande från mammans sida. Tvilling två uppger att den har fått emotta slag, och bevittnat hur modern fått ta emot slag från fadern. Föräldrarna målas upp som varandras motsatser och konflikter verkar ha varit vanligt förekommande i familjen.

Enligt tvilling två har det funnits personer som tvillingen kunde söka stöd hos, men samtidigt upplevde inte tvillingen att den under uppväxten kunde prata om problemen hemma med någon.

Tvilling två berättar om åtskilliga situationer då denne har brusat upp, visat ett häftigt humör, och tagit mycket plats – även ifrån sin tvilling. I bråk och konflikter har tvillingen alltid gått in och aktivt deltagit. Bråken och konflikterna verkar på tvillingens berättelse även ha varit relativt många. Tvilling två talar också om att den lätt blev uttråkad och rastlös som liten.

Tvilling två är mycket upptagen utav det som hänt och sin historia, och verkar ha svårt att sätta sin uppväxt i perspektiv. Självständigheten, för tvilling två, blir som konsekvens påverkad av detta.

Till sist; tvilling två uppger mamman som det primära anknytningsobjektet.

Tredje tvillingparet – tvilling ett. Tvilling ett i det tredje tvillingparet kodades som fri/autonom (F). Angående *livsberättelsen* målas det upp en något auktoritär, och sträng far, där fadern bestämde och stundtals brast i sin lyhördhet. Samtidigt ges dock även en omhändertagande bild av fadern där denne kunde ställa upp för tvillingen. Modern presenteras som beskyddande men något skuldbeläggande och tvilling ett beskriver även en viss osäkerhet i relation till mamman. Trots detta uppfattades båda föräldrarna som tillgängliga, även om stöd och tröst, vid exempelvis sjukdom eller skada, oftast söktes hos modern.

Konflikter och diskussioner var, enligt tvilling ett, relativt vanliga i hemmet, dels mellan föräldrarna men även mellan samtliga familjemedlemmar. Tvilling ett kunde uppleva detta som ganska påfrestande.

Vad gäller *sinnesstämningen* ger tvilling ett en sammanhängande bild av sin uppväxt. Det finns inga uttalade motsägelser och tvilling ett framstår som tydlig i sina resonemang som den oftast avslutar. Tvilling ett finner även ofta episodiskt material för semantiska utsagor och

berättelsen är enhetlig. Tvilling ett kan också ofta ta föräldrarnas perspektiv. Exempelvis då uppfostringsmetoder diskuteras och tvilling ett inte håller med om dessa, men samtidigt kan förstå varför föräldrarna betedde sig som de gjorde. Dessutom tillskriver tvilling ett dessa tidiga anknytningsrelationer stor betydelse för nutida och framtida förhållningssätt. Alla dessa nämnda aspekter är, som vi nu känner till, starka indikationer på ett fritt/autonomt anknytningsmönster (F), enligt AAI. En annan aspekt av det fria/autonoma (F) anknytningsmönstret är ett reflekterande angreppssätt, något som tvilling ett också visar prov på. Ständigt vänds och vrids det på argument och tvilling ett försöker studera sin barndom utifrån flera synvinklar. Reflektionerna utmynnar ibland i metakognition där tvilling ett kan se på sitt resonemang utifrån och själv finna generaliserande aspekter eller ”fel” i sina uttalande. Stundom fastar dock tvilling ett i sina reflektioner och får då svårt att få ihop bilden av sin barndom som blir något oklar och ambivalent. M.a.o. får anknytningsmönstret drag av det överdrivet upptagna (E) anknytningsmönstret, där just den uppslukande aspekten är typiskt. På liknande sätt använder sig tvilling ett av ett psykologiserande tänkande som mestadels hålls ihop och förefaller adekvat för sammanhanget, men stundvis fastar tvillingen även i detta och det närmar sig återigen drag ur det överdrivet upptagna anknytningsmönstret (E). Andra aspekter ur det överdrivet upptagna (E) anknytningsmönstret visas då tvilling ett ibland inte slutför sina meningar, dvs. använder sig av s.k. passivt tal. Eller då tvillingen visar prov på besvikelse i relation till sina föräldrars uppfostringsmetoder och återkommande konflikter.

Sammanfattningsvis kan sägas att tvilling ett har ett fritt/autonomt (F) anknytningsmönster men med inslag av överdriven upptagenhet (E). Tvilling ett visar på ett tydligt och mycket reflekterande förhållningssätt till sin barndom. Bilden som målas upp är överlag koherent och sammanhängande. Där föräldrarna framställs som lyhörda och tillgängliga, och utgörande en trygghet för tvillingen. Relationer överlag värderas högt och de tidiga relationerna ges stor betydelse för tvillingens nutida och framtida förhållningssätt. Aspekter som alla starkt pekar på ett fritt/autonomt (F) anknytningsmönster. Tecken som dock tyder på att tvilling ett har drag av det överdrivet upptagna (E) anknytningsmönstret är bl.a. tvillingens uttryckta besvikelse, samt tendensen att ibland bli något ambivalent, psykologiserande och utdragen i sina resonemang.

Ytterligare faktorer som kan vara av värde att upprepa är att tvilling ett såg sin far som något sträng och fodrande medan modern sågs som beskyddande, accepterande och kravlös. Båda föräldrarna har dock beskrivits som kärleksfulla och tillgängliga. Med andra ord var både det auktoritära och kärleksfulla närvarande i hemmet.

Tvilling ett redogör även för att det finns en hel del konflikter i hemmet och mellan föräldrarna, vilket upplevdes som påfrestande.

Vad gäller yttre stöd menar tvilling ett att den hade det utanför kärnfamiljen dit den kunde vända sig vid behov.

Tvilling ett tar upp att den vid olika tillfällen hade svårt att göra sin röst hörd och hävda sig inom familjen, jämfört med de andra syskonen som hördes och syntes mer.

Autonomin tas upp som en viktig aspekt av tvilling ett, där tvillingen ständigt söker självständighet i relation till bl.a. föräldrarna. Vi har även sett i tvilling etts anknytning att den har ett autonomt förhållningssätt till sin barndom – dvs. varken är alltför uppfylld eller frisläppt ifrån den.

Till sist kan nämnas att tvilling ett uppger pappan som det primära anknytningsobjektet.

Tredje tvillingparet – tvilling två. Tvilling två i det tredje tvillingparet kodades som fri/autonom (F) i sitt anknytningsmönster. Tvilling tvås *livsberättelse* beskriver föräldrar som var ganska upptagna av sina arbeten och inte alltid uppfattades som tillgängliga. Fadern uppges vara sträng och auktoritär i sina uppfostringsmetoder medan modern var mer kravlös och beskyddande. Modern kunde även uppfattas som skuldbeläggande. Sammantaget ger tvilling två dock en bild av att föräldrarna var kärleksfulla, även om de ibland kunde brista i sin lyhördhet. Vid sjukdom och skada vände sig tvillingen framförallt till modern som gav tröst och stöd. Fadern upplevdes som något avvisande i dessa situationer.

Konflikter var, enligt tvilling två, vanligt förekommande mellan föräldrarna och något som både upplevdes som bekymrande och påfrestande av tvillingen.

Angående *sinnesstämningen* förmedlar tvilling två en enhetlig och sammanhängande bild av sin barndom. Det märks tydligt att tvillingen har funderat mycket över sin barndom och att ämnet därför inte är främmande för tvillingen. Talet flyter och det finns få fall av motsägelser eller förvirring i språket. Tvilling två har heller inga svårigheter att finna episodiska minnen för sina semantiska påståenden. Bilden som ges förefaller mycket koherent. Dessutom ger tvilling två anknytningsrelationerna stor betydelse för det nutida och framtida livet, där barndomens påverkan på det egna jaget uppges vara stor. Tvilling två visar även både acceptans och empati i relation till sina föräldrars agerande under uppväxten. Detsamma gäller deras uppfostringsmetoder även om tvilling två inte alltid håller med om det adekvata i föräldrarnas beteende. Dessa aspekter av koherens, att tillskriva anknytningen en stor betydelse, förståelsen inför föräldrarna och perspektivtagandet etc. är, som vi nu vet, alla karaktäristiska aspekter av det fria och autonoma (F) anknytningsmönstret.

Ibland uttrycker dock tvilling två en viss frustration över föräldrarnas uppfostringsmetoder och ilskan som visas tolkas, enligt AAI, som aspekter av det överdrivet upptagna (E) anknytningsmönstret. Andra ansatser som tvilling två visar i riktning mot det överdrivet upptagna (E) anknytningsmönster är bl.a. tvillingens tendens att stundom bli något uppslukad av historien. Tvillingen pratar gärna och länge om vissa delar av sin barndom och kommer ibland något utanför fokus för frågan. På liknande sätt kan det ständiga reflekterandet och perspektivtagandet ibland utmynna snarare i en viss ambivalens än i en kritisk redovisning av barndomen. Ambivalensen skiner även igenom i relation till tvilling tvås föräldrar, vars beskrivning är något motsägande.

Sammanfattningsvis kan sägas att tvilling två har ett fritt/autonomt (F) anknytningsmönster med inslag av den överdrivet upptagna (E) hållningen. Tvilling två visar på stor förmåga till reflektion och perspektivtagande. Föräldrarna framstår som kärleksfulla och i stora drag tillgängliga även om de ibland kunde brista i sin lyhördhet. Tvilling två talar om ämnet med lätthet och berättelsen är koherent utan större motsägelser. Stundom kan dock uttalandena bli något utdragna, samt ambivalenta. Det är även tydligt att tvilling två hyser en viss ilska i relation till föräldrarnas uppfostringsmetoder. Det finns alltså tendenser till en viss överdriven upptagenhet (E). Sammantaget har dock tvilling två förmåga att skapa sammanhang och koherens i sin livsberättelse, vilket tyder på ett fritt/autonomt anknytningsmönster.

Ytterligare faktorer som återigen kan noteras är att tvilling två beskriver en något ambivalent bild av sina föräldrar där de dels uppfattades som kärleksfulla och tillgängliga, dels uppvisas en bild av en auktoritär far och en beskyddande, men skuldbeläggande mor. Konflikter var vanligt i hemmet och mellan föräldrarna och det var något som bekymrade tvilling två. Samtidigt hade tvillingen personer utanför kärnfamiljen som den kunde vända sig till för stöd och hjälp.

Tvilling två berättar att föräldrarna ibland kunde ha svårt att veta hur de skulle hantera tvillingen och att en hel del konflikter uppstod dem emellan, speciellt under tonårstiden. Automin har vi dels sett prov på genom det förhållningssätt tvilling två har till sin barndom. Dels tar tvillingen även under intervjun upp behovet av självständighet i relation till föräldrarna, och finner det positivt att nu ha ett mer jämlikt förhållande med föräldrarna.

Slutligen; tvilling två uppger mamman som det primära anknytningsobjektet.

Diskussion

Vi har alltså konstaterat att två av tre tvillingpar har skilda anknytningsmönster. Vi har även betraktat dessa skillnader och då kunnat se att de är relativt påtagliga. Vi skall nu studera varje tvillingpar för att försöka få en inblick i vad som kan ha bidragit till dessa skillnader. Studien kommer att koncentrera sig på *jämförelsen* mellan tvillingarna inom samma par. Jämförelsen kommer även att kopplas till de aspekter vi i teorin har sett kan påverka utgången av anknytningskvalitén.

Trots att AAI främst betraktar hur individen idag relaterar till sin barndom för att få fram det specifika anknytningsmönstret, kommer jag även att studera *vad* tvillingarna berättar om sin barndom. Detta pga. att vi i den teoretiska genomgången sett att syskon kan ha mycket olika uppfattning utav vad som faktiskt skett under uppväxten. Därefter går jag över till att studera skillnaderna i sinnestillståndet – dvs. hur tvillingarna idag relaterar till den barndom de berättar om. Efter genomgången av de tre tvillingparen kommer de gemensamt att betraktas – för att på så sätt kanske finna återkommande faktorer som kan tänkas påverka anknytningen.

Slutligen diskuteras tänkbara konklusioner av studiens resultat, samt även möjlig kritik mot dessa.

Första tvillingparet – fritt/autonomt visavi avfärdande samt överdrivet upptaget anknytningsmönster

Jämförelse av intervjuerna i det första tvillingparet. Om man jämför den konkreta *livsberättelsen* i de respektive intervjuerna ser vi att tvillingarnas utsagor liknar varandra på flera sätt. Uppväxten beskrivs i mycket positiva ordalag och modern och fadern ses av båda som tillgängliga vid behov av stöd och hjälp. Samtidigt poängterar båda tvillingarna att föräldrarna haft en relativt sträng uppfostran och att fadern kunde vara hotfull i sin framtoning. Beskrivningen av modern skiljer sig dock något. Tvilling ett ser henne som omhändertagande medan tvilling två snarare beskriver mammans omhändertagande som överbeskydd. Samtidigt menar även tvilling två att modern är temperamentsfull och tvillingen redogör för flera konflikter dem emellan. Ytterligare en skillnad är att tvilling ett beskriver en något mer balanserad relation mellan mor och far än vad tvilling två beskriver. Överlag uppfattar dock författaren livsberättelserna som relativt lika till sin karaktär. Båda tvillingarna uppger även mamman som det primära anknytningsobjektet.

Det är i relation till *sinnestillståndet* som man verkar kunna finna de största skillnaderna mellan tvillingarna. Alltså hur de idag *relaterar* till sin barndom. Tvilling ett verkar ha en

balanserad och reflekterande hållning och flera inslag av metakognition kan skönjas. Tvilling ett kodas även som fri/autonom (F) i sin anknytning, dock med vissa inslag av avfärdande. Tvilling två uppvisar en mer splittrad och upptagen bild av det förflutna – där idealisering av föräldrarna, framförallt av fadern, och ilska gentemot honom existerar sida vid sida. Detta resulterade i ett anknytningsmönster som dels kodades som avfärdande (Ds), dels som överdrivet upptaget (E).

Man skulle alltså kunna tänka sig att små skillnader i berättelsen tillsammans med skillnader i relateringen till det upplevda ger upphov till tvillingarnas skilda anknytningsmönster. Vi skall nu försöka analysera vad dessa skillnader mellan tvillingarna kan bero på.

Analys av skillnaden mellan tvillingarna i det första tvillingparet. Tvillingarna relaterar olika bl.a. till föräldrarnas uppfostringsstil, som de trots en viss skillnad i beskrivningen har liknande grunduppfattning om. Båda tvillingarna beskriver en sträng uppfostran – och möjligen kan detta vara en bidragande orsak till att båda tvillingarna har inslag av avfärdande hållning i anknytningen, även om detta inslag är starkare för tvilling två. Om man betänker den avfärdande hållningen i relation till SST skulle det innebära att tvillingarna blivit avvisade. Kanske kan en möjlig orsak till detta vara just den stränga uppfostran? I den stränga uppfostran – som karaktäriseras av en auktoritär hållning – kanske barnens behov ibland får stå tillbaka för föräldrarnas krav? Genom detta minskar den lyhördhet som vi sett är a och o för utvecklandet av en friare/tryggare anknytning. Kanske kan de båda tvillingarnas inslag av en avfärdande hållning vara just en konsekvens av en upplevelse av lägre lyhördhet från föräldrarnas sida?

Tvillingarnas berättelser skiljer sig dock i vissa avseenden – något som möjligen ger upphov till deras skilda relateringar och i slutändan skilda anknytningsmönster.

Tvilling ett beskriver en balanserad relation mellan moderns omhändertagande och faderns auktoritet. Något som enligt Baumrind (1979) skulle kunna beskrivas som den auktoritativa uppfostringsstilen, där kärlek och styrande existerar sida vid sida och där föräldrarna trots allt är lyhörda inför barnets signaler. Lyhördheten och omhändertagandet influerar starkt på anknytningen – något som nämnts vid flertalet tillfällen. Detta bidrar kanske till förklaringen varför tvilling etts avfärdande inslag i anknytningen inte får något övertag i det sammantagna anknytningsmönstret? Istället verkar det upplevda samarbetet mellan föräldrarna, deras lyhördhet samt tillgänglighet att ha hjälpt tvilling ett till en fri anknytning. Något vi även sett är viktigt är balansen mellan trygghet och utforskande. Möjligen ger den auktoritativa

uppfostningsstilen just denna balans – vilket skulle kunna ha bidragit till den upplevda tryggheten hos tvilling ett.

Tvilling två beskriver istället att den upplever både modern och fadern som temperamentsfulla, dessutom upplevs fadern som auktoritär och modern som snarare överbeskyddande än omhändertagande. Kanske skulle man kunna tolka detta som auktoritär uppfostningsstil där lyhördheten inför barnets signaler är något bristande? Bakgrunden till min tolkning bottnar i det faktum att överbeskydd innebär hållande även då detta kanske ej är nödvändigt. Kanske har tvilling två upplevt sig hämmat vad gäller utforskandet i relation till modern, samtidigt som fadern har upplevts som auktoritär och styrande i sitt förhållningssätt? Sammantaget leder dessa aspekter tanken till en icke-lyhörd hållning från båda föräldrarna i relation till barnets behov och signaler. Något som i sin tur skulle kunna vara en möjlig orsak till det avfärdande anknytningsmönstret som tvilling två idag uppvisar.

Dessa olikheter i hur tvillingarna har upplevt sin barndom skulle alltså kunna vara en del i förklaringen till varför deras anknytningsmönster skiljer sig.

Frågan är då hur det kan komma sig att de idag upplever situationen olika? Flera svar kan finnas på denna fråga. Dels skulle det de facto kunna handla om två skilda uppfostningsstilar – något som vi dock utifrån den studie som gjorts inte kan få någon direkt inblick i. Dels menar Baumrind (1979) att olika barn påverkas olika av samma uppfostningsstil, något som även Tomas och Chess (1977), och Dunn och Plomin (1992) möjligen skulle hålla med om.

Hur är det då möjligt? Kanske kan skillnaderna i upplevelse delvis böttna i deras rapporterade skillnader i temperament? Trots att det är svårt att utifrån AAI avgöra vilken typ av temperament tvillingarna hade som barn, kan kanske tvillingarnas utsagor ge en indikation på hur temperamentet skilde sig dem emellan. Vi har sett att tvilling ett beskriver ett lugnt beteende där denne försökte gå undan istället för att gå in i konflikter, medan tvilling två snarare agerade på motsatt sätt. Tvilling två försökte även få med sig sin tvilling att protestera mot föräldrarna i olika sammanhang, utan resultat. Dessutom rapporterar tvilling två att den vid flera tillfällen haft häftiga diskussioner med modern under tonårstiden – något som tvilling ett inte rapporterar om. Möjligen kan vi tolka tvillingarnas skilda utsagor som skillnader i temperament?

Trots att man inte har kunnat se att temperamentet direkt inverkar på anknytningskvalitén påverkar det dock interaktionen. Kanske kan tvilling två, som tydligtvis har ett mer utagerande sätt än sin tvilling, även ha haft ett större behov av frihet och utforskande? Detta kanske även skulle kunna förklara upproren i relation till modern under tonårstiden. Kanske har tvilling två på så sätt blivit mer påverkad än sin tvilling av föräldrarnas styrande

uppfostringsstil? Möjligen är det just kombinationen av tvillingarnas skilda temperament i relation till föräldrarnas uppfostringsstil som skapar skillnaderna i upplevelsen? Tanken kring ”goodness of fit” aktualiseras här. Kanske kan en uppfostringsstil som är karaktäriserad av styrande (om det så gäller auktoritär eller auktoritativ sådan) upplevas som för hård av någon som har ett stort behov av att upptäcka och frigöra sig, medan en individ som är lugnare och i mer behov av hållande istället snarare upplever det som en trygghet?

Ytterligare en intressant aspekt att poängtera gäller den autonomi tvillingarna upplever i relation till föräldrarna. Tvilling ett förefaller besitta en relativt stark upplevelse av självet, medan tvilling två *säger* att den högt värderar autonomi, men samtidigt inte verkar lyckas uppnå det. Som vi sett i den teoretiska genomgången så är autonomi sammanvävt med begreppet jagstyrka. Jagstyrkan utvecklas i relation till anknytningen – samtidigt hjälper jagstyrkan barnet att stå emot yttre attacker. Således skulle en negativ cirkel kunna uppstå. Tvilling tvås lägre upplevelse av autonomi skulle kunna vara ett resultat av en otryggare anknytning där tvillingen eventuellt inte fått möjlighet att använda en trygg bas för sitt utforskande – något som hämmar självständighetsutvecklingen. Samtidigt skulle tvilling tvås upplevda utsatthet i relation till föräldrarnas agerande kunna vara ett resultat av en lägre känsla av självständigt jag (dvs. en lägre jagstyrka) – något som alltså minskar motståndet mot yttre attacker.

Andra tvillingparet – fritt/autonomt visavi överdrivet upptaget anknytningsmönster

Jämförelse av intervjuerna i det andra tvillingparet. Redan i tvillingarnas *livsberättelser* finner vi flera markanta skillnader, men även vissa likheter. Vad gäller likheterna beskriver båda en mycket omhändertagande mor och en sträng far. Även återgivningarna av de konflikter som förekom i hemmet och den skilsmässa dessa resulterade i liknar varandra. Tvillingarna verkar dock skilja sig i *graden* av upplevelse. Modern beskrivs som mycket central för tvilling två. Tvillingen relaterar allt gott i livet till henne. Tvilling ett tar förvisso också främst upp moderns positiva egenskaper – men tenderar att vara något mer nyanserad i sin bild av henne. Båda rapporterar dock modern som det primära anknytningsobjektet. Detsamma gäller fadern. Tvilling två är mycket kritisk till faderns agerande under tvillingarnas uppväxt och upplever stark ilska i relation till honom. Tvilling ett berättar om faderns stränga regler och häftiga ilska, men verkar inte ha samma kritiska hållning i relation till honom. Skilsmässan förefaller ha varit ett betydande inslag för båda tvillingarna, men där tvilling ett upplevde det som mycket oroligt och stressande verkar tvilling två, förutom en viss

oro, även ha upplevt det som en lättnad. Som vi ser är alltså upplevelserna liknande, men intensiteten i uttalandena skiljer sig relativt mycket.

Det skall även påpekas att båda tvillingarna tar upp att de bevittnat fysiska konflikter mellan föräldrarna. Tvilling två berättar dessutom att den ofta mottagit örffilar och slag ifrån fadern.

Skillnaderna i *sinnesstämningen* verkar följa skillnaderna i upplevelsen av uppväxtförhållandena. Tvilling ett har en integrerad bild av sin barndom, samt en förmåga till metakognition samtidigt som den dock ibland är något avfärdande vad gäller anknytningens betydelse. Resultatet blir en fri/autonom anknytning. Tvilling tvås sinnesstämning verkar starkt influerad av den upplevda ilska i relation till fadern samt idealiseringen i relation till modern – något som skapar det överdrivet upptagna anknytningsmönstret.

Här skulle man alltså kunna betrakta gradskillnaderna i upplevelsen som grunden till skillnaderna i anknytningsmönstren. Vi skall nu försöka analysera dessa skillnader närmare.

Analys av skillnaden mellan tvillingarna i det andra tvillingparet. Hur kan det komma sig att de två tvillingarna upplever sin barndom på så skilda sätt? En stor skillnad mellan tvillingarna är deras berättelse kring fadern. Tvilling ett redogör för faderns ilska och hot men ej för några slag – medan tvilling två menar att den mottagit flera slag under uppväxten. Vad skulle detta kunna bero på? En möjlig förklaring skulle kunna vara de skillnader som framkommer av det vi möjligen kan tolka som deras respektive temperament. Tvilling ett berättar om ett lugnare förhållningssätt där denne ständigt gick undan i konflikten. Intrycket av tvilling två är istället att denne ofta deltog aktivt i konflikterna, som uppges vara relativt många. Inte sällan konfronterade även tvilling två fadern. Tvilling två tenderade dessutom att ha en förmåga att bli rastlös och uttråkad. Tillsammans skulle dessa faktorer kunna tala för att tvilling två hade ett mer utagerande beteende. I den teoretiska genomgången har vi kunnat konstatera vikten av acceptans inför barnet och dess beteende. Samtidigt har vi sett att ett barn som tenderar till utagerande behöver en förälder som hjälper barnet till självreglering. Det verkar istället som att fadern till tvillingarna varken har kunnat acceptera tvilling två eller kunnat bemöta den på ett adekvat sätt. Istället har fadern blivit provocerad av tvillingens utagerande beteende – med flera konflikter och våld i form av örffilar och slag som konsekvens. Konflikterna och våldet verkar ha resulterat i en stark ilska som tvilling två inte heller idag kan släppa. Konsekvensen vid kodningen blir ett överdrivet upptaget anknytningsmönster.

Som vi har sett inverkar våld kraftigt på anknytningen. Dels därför att det är starkt förknippat med rädsla och hot – faktorer som t.o.m. skulle kunna utmyнна i en desorganiserad anknytning. Dels för att den fråntar barnet en vårdande vuxen och samtidigt influerar kontakten med den andra föräldern – som inte upplevs kunna skydda barnet ifrån faran. Skulle man kunna skönja detta mönster även i relation till tvillingarna? Hur skulle detta i så fall te sig? Som vi såg tenderar båda tvillingarna att idealisera modern. Idealisering betyder, vilket nämndes i den teoretiska genomgången, att anknytningspersonen är förknippad med negativa upplevelser som ej är förenliga med de positiva. På så sätt omedvetandegörs de negativa upplevelsena och resultatet blir semantiska minnen av personen som ej har sin motsvarighet i de episodiska minnena. Möjligen skulle alltså idealiseringen kunna vara en konsekvens av våldet inom familjen och ett tecken på att barnen uppfattar modern som oförmögen att skydda dem ifrån det yttre hotet. En aspekt som förstärker denna hypotes är att idealiseringen av mamman var starkare för tvilling två, som också upplevde sig mer utsatt för våld och hot från fadern. Man kan också tänka sig att det var just mammans starka beskydd och omhändertagande som de facto hjälpte tvilling två till en organisering av sina erfarenheter. I en situation med enbart våld finns det, som vi sett, stor risk att barnet utvecklar en desorganiserad anknytning – något som tvilling två trots allt inte gjort.

Ytterligare argument för hypotesen ovan är att tvilling ett har en mer integrerad bild av modern – dvs. positiva och negativa upplevelser är mer förenliga. Den mer integrerade bilden kanske bidrar till att tvilling ett inte behöver idealisera modern lika starkt som tvilling två? Genom moderns omhändertagande och tillgänglighet har tvilling ett kunnat skapa ett fritt/autonomt anknytningsmönster.

Även tvilling ett har dock upplevt starka negativa känslor under uppväxten. Detta kan ses bl.a. i berättelsen om skilsmässan där tvilling ett redogör för en stor oro, både innan, under och efter skilsmässan. Tvilling ett har i sin berättelse även en hel del minnesluckor, något som visar på en avfärdande hållning. Den avfärdande anknytningen visar på avvisande. Som vi har sett är skilsmässa en stor bidragande riskfaktor för anknytningen. Framförallt genom hur den sköts av föräldrarna i relation till barnen. Skilsmässan utgör ett stressmoment för föräldrarna som tenderar att minska i sin lyhördhet när den känslomässiga anspänningen blir för hög. Minskad lyhördhet vet vi leder till större avvisande av barnets behov och signaler. Kanske är detta en bidragande orsak till att tvilling ett har en något avfärdande hållning?

Hur kan det då komma sig att tvilling ett tenderar att gå mot det avfärdande anknytningsmönstret samtidigt som tvilling två kodas till det överdrivet upptagna anknytningsmönstret? Möjligen har vi förklarat en del av tvilling tvås anknytningsmönster

genom dennes temperament samt de facto genom de konkreta skillnaderna genom uppväxten, bl.a. slagen från fadern. Kanske kan även tvilling etts anknytningsmönster i någon mån relateras till aspekten temperament där även relationen och dominansen mellan syskonen var en bidragande faktor? Kanske tog tvilling två mycket plats i relation till mamman, som efter skilsmässan var den enda närvarande? Det är tydligt att tvilling två var starkt fäst vid mamman samtidigt som den hade ett utagerande beteende och tvilling ett hade ett lugnare, mer introvert temperament. Dessutom rapporterade tvilling två själv att den ofta tog stor plats ifrån sin tvilling. Möjligen fick mamman, som redan kan tänkas vara upptagen av känslomässiga anspänningar, bl.a. på grund av skilsmässa, således svårigheter att räkna till även i relation till tvilling ett? Kanske har på så sätt hennes lyhördhet inför tvilling etts behov minskat?

Givetvis kan vi inte veta hur det förhöll sig, men de facto har det visat sig i studier att barnens inbördes relaterande påverkar föräldrarnas hantering. Framförallt vad gäller syskonens behov av uppmärksamhet och temperament – något som skulle kunna stödja den ovanstående hypotesen kring tvilling etts tendens till avfärdande ett anknytningsmönster.

En annan faktor som tvillingarna rapporterade olika om, och som skulle kunna ha påverkat utgången av deras respektive anknytningsmönster, var det sociala stödet. Där tvilling ett säger att det fanns andra vuxna runt omkring som gav stöd menade tvilling två att den inte kunde tala så förtroligt med de vuxna som fanns. Möjligen har det sociala stödet varit olika för de båda syskonen – detta är dock inget vi kan veta något om. Kanske har stödet de facto varit detsamma för de båda syskonen, men givet tvilling tvås starkare upplevelse av utsatthet har dennes behov av stöd varit än större. Ett behov som tydligtvis inte blev tillgodosett. Tvilling ett beskriver det yttre sociala stödet som relativt centralt och återkommande. I den teoretiska genomgången har vi sett att det sociala stödet ger barnet en möjlighet att sätta sina upplevelser i perspektiv och på så sätt även att organisera sina upplevelser. Kanske kan det upplevda yttre stödet för tvilling ett ha skapat en möjlighet för tvillingen att ej bli uppslukad utav situationen hemma? Möjligtvis kan kanske detta i sin tur ha bidragit till tvilling etts fria/autonoma anknytningsmönstret?

Som i fallet med det första tvillingparet finns det ett frågetecken vad gäller autonomin, och den närliggande jagstyrkan. Med tanke på att tvilling tvås berättelse talar för vissa svårigheter vad gäller autonomin kan man kanske tänka sig att detta påverkar och/eller blivit påverkat av anknytningen. Finns det möjligen en risk att tvilling två hamnat i en negativ cirkel där den ej lyckats finna en känsla av självständigt starkt jag i relation till föräldrarna, och där detta skapat svårigheter att stå emot faderns reaktioner? Kan möjligen tvilling tvås

temperament vara en bidragande orsak till detta? Kanske har tvillingen inte fått hjälp med att reglera sina känslor? Från berättelsen ges intrycket att fadern ej klarade av att relatera till tvillingen utan istället blev provocerad utav tvillingens temperament. Brist i självregleringen påverkar negativt upplevelsen av ett självständigt jag, då det ger barnet en känsla av att inte ha kontroll över sig själv. Kanske har detta i sin tur påverkat känslan av självständighet för tvilling två och senare satt igång den negativa cirkeln? Den negativa cirkeln skulle även kunna vara en del i tvilling tvås så markanta upptagenhet av det förflutna då tvillingen inte verkar kunna frigöra sig från sin historia.

Tredje tvillingparet – fritt/autonomt visavi fritt/autonomt anknytningsmönster

Jämförelse av intervjuerna i det tredje tvillingparet. Livsberättelserna för de två tvillingarna i det tredje paret är till stor del mycket lika. Båda beskriver fadern som auktoritär och sträng, med flera regler som skulle följas. Modern beskrivs som beskyddande, och det var henne de båda tvillingarna vände sig till vid behov av stöd och hjälp. En mindre skillnad kan dock skönjas i tvillingarnas relation till mamman respektive pappan. Tvilling ett verkar ha upplevt en viss osäkerhet i relation till modern, medan tvilling två ibland upplevde fadern som något avvisande. Det skall också nämnas att tvilling ett uppger fadern som det primära anknytningsobjekt, medan tvilling två uppger modern. Vi finner även likheter i tvillingarnas beskrivning av familjeförhållandena – båda tvillingarna har upplevt att det fanns en hel del konflikter i hemmet. Detta verkar dessutom ha bekymrat dem båda.

Även då vi betraktar *sinnesstämningen* finner vi en stark överrensstämmelse. Båda tvillingarna klassificeras som fria/autonoma i sin anknytning. De är reflekterande och har förmågan att skapa sammanhang samt att ha ett metaperspektiv på sin berättelse. Dessutom har båda inslag av överdriven upptagenhet. Detta visar sig dels i form utav en besvikelse eller ilska i relation till föräldrarnas uppfostringsmetoder, dels genom den ambivalens mot barndomen, som båda tvillingarna verkar hysa.

Analys av skillnaden mellan tvillingarna i det tredje tvillingparet. Vad gäller det tredje tvillingparet ställs vi inför ett annat scenario än vi gjorde inför de andra tvillingparen. Det tredje tvillingparet är nämligen nästan identiskt lika vad gäller livsberättelse, hur de idag upplever sin barndom samt deras fria anknytningsmönster med inslag av överdriven upptagenhet. Frågan blir därför inte hur det kan komma sig att de skiljer sig – utav varför de i dessa avseenden är så otroligt lika.

När vi betraktar relationerna i hemmet kan antagligen familjeförhållandena för det tredje tvillingparet – där fadern var hård och modern beskyddande – ses som en auktoritativ uppfostringsmiljö. Relationen mellan föräldrarna influerades, trots konflikterna, av samarbete. Kanske kan det också vara så att moderns och faderns förhållningssätt balanserades så att den rädsla som barnen kunde uppleva i relation till fadern minimerades av skyddet från modern? Samtidigt som detta skedde kan man även tänka sig att modern, genom sitt beskydd, även stärkte barnens upplevelse av trygghet i relation till henne. Genom att ge skydd vid behov skapade hon en trygg bas för barnen. Kanske kan den specifika balansen av stränghet och beskydd, styrande och kärlek som skapats i hemmet vara en del av förklaringen till tvillingarnas fria anknytning?

Trots balansen som möjligen har funnits mellan föräldrarna rapporterar båda tvillingarna om större konflikter i hemmet – konflikter som dessutom verkar ha varit både flera till antalet och påfrestande. Konflikter kan, som vi sett, bidra till att föräldrarnas lyhördhet minskar i relation till barnen. Detta skulle i sin tur kunna bidra till en mer otrygg anknytning eftersom barnens behov ej blir hörda. En faktor som dock kan ha motverkat denna negativa inverkan av konflikterna är möjligen det yttre stöd som båda tvillingarna poängterar fanns. Kanske bidrog detta stöd till att tvillingarna kunde utveckla en trygg anknytning?

Tvillingarna riktar liknande kritik mot den uppfostran de fått, de verkar båda ha upplevt sig för hårt hållna eller avvisande av fadern. Vi har tidigare i diskussionen, angående det första tvillingparet, diskuterat risken att genom en sträng uppfostran uppleva sig avvisad då föräldrarnas krav kan tendera att stå över barnens behov. Det avvisande inslaget verkar dock inte ha gett några klara konsekvenser för den generella anknytningen – i så fall skulle det ha funnits tendenser till en avfärdande anknytning hos de båda tvillingarna. Istället har ilskan, kommen utav den kritik som tvillingarna riktar mot uppfostringsstilen, gett utslag på den annars fria och autonoma anknytningen i form av tendenser till det överdrivet upptagna anknytningsmönstret.

Att tvillingarnas reaktion på föräldrarnas uppfostringsstil är så lika kan kanske även botten i deras likheter i temperament. Utifrån det som sagts verkar tvillingarna inte skilja sig nämnvärt vad gäller detta. En skillnad som dock verkar finnas är gällande deras syskonrelation, där det kan skönjas en skillnad i tvillingarnas inbördes dominans. Tvilling ett uppger att den har haft en viss svårighet att hävda sig i relation till tvillingen. Tvilling två menar själv att den hade ett mer dominerande beteende än sin tvilling – något som föräldrarna verkade ha svårigheter att acceptera och förhålla sig till under tvillingens uppväxt. Detta resulterade även i en del konflikter mellan tvilling två och föräldrarna. Vi ser alltså att

syskonens inbördes förhållande påverkar den specifika relationen mellan ett visst barn och föräldrarna.

Möjligen kan det faktum att tvillingarna uppger skilda primära anknytningsobjekt även förklaras utifrån deras inbördes skillnader? Det verkar som att tvilling ett upplever relationen till mamman som något mer komplicerad än relationen till pappan och det omvända verkar gälla för tvilling två. Kanske hade modern lättare för att relatera till tvilling två medan fadern hade lättare för att relatera till tvilling ett? Möjligen skulle detta i så fall vara ett resultat av en matchning mellan tvillingarna och föräldrarna. En möjlig positiv konsekvens av denna ”goodness of fit” kan vara att tvillingarna inte behövde konkurrera lika mycket om föräldrarnas uppmärksamhet. Då fadern mer riktade sig mot tvilling ett och modern mer mot tvilling två verkar en naturlig uppdelning ha kommit till stånd där föräldrarna och uppmärksamheten kunde delas lika mellan tvillingarna. Det kan även vara intressant att ställa detta fenomen i relation till begreppet ”niche picking”. Kanske kan det vara så att även tvillingarna har ”valt” sin förälder och sitt förhållningssätt? På så sätt skulle då tvillingarna ha skapat det scenario som bäst gynnar dem. Kanske är det just genom att skapa en uppdelning mellan föräldrarna som tvillingarna kreerade de relationer som de behövde för att få till stånd en fri anknytning?

Faktorer som bidragit till anknytningsmönstret hos tvillingarna

Syftet med studien var att vidare studera den specifika kontext som kommer till stånd mellan en viss förälder och ett visst barn inom samma familj, för att explorativt utforska de faktorer som kan tänkas påverka anknytningskvalitén. En studie som resulterade i vissa frågeställningar; dels om det är möjligt att barn i samma familj, som är födda vid samma tidpunkt, och som möter föräldrarna under liknande förhållande kan utveckla olika anknytningsmönster. På den frågan får vi svara ja. Vi frågade oss även hur dessa skillnader i anknytningskvalité ter sig – något vi besvarade via resultatgenomgången. Den sista frågan gällde vad som kan ha bidragit till dessa skillnader. Vi har, i ovan avsnitt diskuterat detta för varje tvillingpar, och vi skall nu summera upp de olika faktorerna som verkar ha betydelse för anknytningskvalitén.

Omhändertagande. Liksom i den teoretiska genomgången visar sig omhändertagandet och lyhördheten vara a och o för tvillingarnas möjligheter att utveckla ett fritt (dvs. tryggt) anknytningsmönster i vuxen ålder. I det första och tredje tvillingparet ser vi dessutom ett samarbete mellan föräldrarna i deras relatering till barnen, något som verkar ha en positiv

inverkan på omhändertagande av tvillingarna. Samarbetet mellan moderns mer lyhörda hållning och faderns auktoritära stil verkar leda till en balans mellan utforskande och trygghet för tvillingarna. Det är just i balansen mellan dessa två aspekter som vi har sett att en mer trygg anknytning kan komma till stånd. Sett utifrån AAI innebär det en fri/autonom anknytning – och det är just detta anknytningsmönster vi framförallt ser hos tre av dessa fyra tvillingar.

För det andra tvillingparet verkar moderns omhändertagande och lyhördhet inför barnen och deras behov vara avgörande. I och med inslaget av våld i familjen fanns det stor risk att båda tvillingarna utvecklade en ofriare/otryggare anknytning. Dessutom riskerade även tvillingarna att utveckla en desorganiserad anknytning då uppväxten var starkt förenad med rädsla. Att tvillingarna i det andra tvillingparet utvecklar organiserade anknytningar samt att tvilling ett dessutom utvecklar en fri (trygg) anknytning kan kanske ses som en direkt konsekvens av moderns lyhördhet inför barnen samt hennes tillgänglighet.

Vi kan dock även se effekter av lyhördhetens frånvaro hos tvillingarna, bland annat genom den mer auktoritära uppfostringsstilen, våld, konflikter samt skilsmässa. De tre sistnämnda har alla gemensamt att de utgör en påfrestning för föräldrarna som då tenderar att minska i sin förmåga till lyhördhet inför barnens behov. Vi skall nu titta närmare på dessa faktorer.

Uppfostringsstil. Som vi sett i den teoretiska genomgången krävs det en balans mellan föräldrarnas krav samt förväntningar på barnet och barnets behov, för att en trygg anknytning skall kunna komma till stånd. Både för det första och för det tredje tvillingparet tenderar ibland föräldrarna, enligt tvillingarnas berättelser, att bli för styrande i sin uppfostran. Kanske ger denna alltför styrande uppfostran en lägre lyhördhet inför barnets behov av upptäckande – något som kan resultera i ett avfärdande hållning hos barnen. Denna hållning är även något vi ser i det första och tredje tvillingparet för båda tvillingarna.

Det skall även tilläggas att där den styrande hållningen får övertaget kommer balansen mellan utforskandet och tryggheten att bli skev. Detta är något som i sin tur kan hämma barnets upptäckarlust och självständighetsutveckling. Den lägre upplevelsen av självständighet är även något vi återfinner hos tvilling två i det första tvillingparet.

Våld och skilsmässa. Att våldet inom en familj starkt påverkar anknytningen negativt är kanske inte något som förefaller märkvärdigt. Något vi dock ser genom studien av tvillingarna i det andra tvillingparet är att våldet inte nödvändigtvis leder till en ofri (otrygg) eller

desorganiserad anknytning. Vi har redan tagit upp att det möjligen är moderns starka omhändertagande som är orsaken till dessa mer organiserade och trygga anknytningar hos tvillingarna.

Våldet kan dock få konsekvenser ändå och möjligen är idealiseringen av mamman i det andra tvillingparet en konsekvens av detta. Genom att skapa en upplevelse hos barnen att hon inte kan skydda dem ifrån faran minskar barnens upplevelse av trygghet även i relation till henne. Eftersom mamman är den enda som trots allt skyddar barnen behöver de uppfatta henne som en trygghet. På så sätt finns det risk att de negativa upplevelserna av henne omedvetandegörs och de goda bibehålls i medvetandet – något som alltså skapar en idealisering.

För det andra tvillingparet uppstår även en skilsmässa mellan föräldrarna och man kan tänka sig att familjesituationen utgör en påfrestning för modern. Dels genom att hon återkommande utsätts för våld, dels genom den ansträngning som en turbulent skilsmässa kan innebära. Möjligen finns det därför risk att den avfärdande hållningen som tvilling ett upplever kommer utav moderns minskade förmåga till lyhördhet inför barnens behov – något som dessutom kanske förstärks pga. tvilling tvås klara dominans och starka behov av uppmärksamhet.

En aspekt som via forskning betraktas som skyddande i relation till anknytningen är det *sociala stödet*. Även i relation till tvillingarna finns det belägg för att det sociala stödet spelar in på formandet av anknytningens kvalitet. En intressant notering är att det sociala stödet verkar ha varit särskilt viktigt i de fall där familjerna just influerats av konflikter. Så var fallen både för det andra och tredje tvillingparet – där konflikter ständigt återkom.

Speciellt i det andra tvillingparet verkar tvilling ett ha funnit stöd vid flera tillfällen utanför familjen. Det verkar också som att denna yttre kontakt var central för tvillingen och möjligen kan den ha bidragit till att tvillingen utvecklade en fri (trygg) anknytning. Det sociala stödet hjälper barnet till organisering av sina upplevelser och möjligen stöder det tanken att det sociala stödet kan bli än mer betydelsefullt just i familjer där konflikter ofta existerar?

Omhändertagandet till trots. Som vi ser är alltså tillgängligheten, omhändertagande och lyhördheten avgörande för anknytningens kvalitet. Trots detta kan de inte ses som totalt dominerande. För även om det finns en omhändertagande förälder (eller två) ser vi att det hos tvillingarna är möjligt att utveckla ett mindre fritt (tryggt) anknytningsmönster. Detta leder oss till det kan finnas aspekter som kan påverka interaktionen mellan förälder och barn så pass

mycket att föräldrarnas omhändertagande inte får genomslag. Några utav de aspekter som kan influera interaktionen genom att påverka föräldrarnas lyhördhet och därmed omhändertagande har vi sett i ovan framställning. En fråga som dock blir aktuell, i och med tvillingarnas skilda anknytningsmönster, är hur det är möjligt att tvillingarna påverkas olika av "samma" uppväxtförhållande.

En möjlig förklaring är att syskon, trots samma uppväxtförhållande beskriver och relaterar till sin barndom på vitt skilda sätt. Något som vi både för stöd av i litteraturen, men även ser i relation till tvillingarna. Det första tvillingparet skilde sig åt både till en viss del vad gäller de konkreta minnena, men även och till större del, i relation till det hur de idag relaterar till sin barndom. Det andra tvillingparet beskrev liknande uppväxtförhållande och även ett liknande förhållningssätt men där intensiteten i upplevelsen skilde sig markant. Det tredje tvillingparet var lika både i berättelsen kring barndomen och relateringen till den. Hur är det då möjligt att tvillingarna upplever "samma" uppväxt på så skilda sätt?

De olika upplevelsernas ursprung och påverkan på anknytningen

Temperamentet. Temperamentet är något vi i den teoretiska genomgången har sett kan influera interaktionen mellan barnet och föräldern. Det kan dock vara svårt att egentligen uttala sig om tvillingarnas temperament då AAI inte kodar för detta. Trots det berättar tvillingarna om skillnader i beteende vad gäller utagerande, behov av uppmärksamhet, etc. Eftersom man bl.a. teoretiskt kan knyta samman utagerande med ohämmat temperament, kanske dessa beteenden kan tolkas som aspekter av temperamentet? Genom denna tolkning har vi även möjlighet att se hur temperamentet inverkar på tvillingarnas skilda upplevelser av sin situation och sina föräldrar under barndomen.

Redan hos det första tvillingparet kan vi möjligen tillskriva temperamentet en del av förklaringen till varför tvillingarna upplever sin situation på olika sätt. Med tanke på tvilling tvås mer utagerande beteende kanske den även har ett större behov av frihet – vilket kolliderar med föräldrarnas mer styrande uppfostran. Något som i sin tur resulterade i ilska i relation till den valda uppfostringsstilen och föräldrarna. Givet detta fick alltså tvillingarna olika upplevelse av en till synes liknande uppfostran. Med andra ord, temperamentet påverkade den specifika upplevelsen av interaktionen med föräldrarna, som i sin tur påverkade anknytningen. Även i det andra tvillingparet är det tvilling två som uttrycker ett mer utagerande beteende, med konflikter med fadern och våld som följd. I denna relation ser vi en avsaknad av hållande och hjälp till emotionell reglering – något som kanske fått konflikterna att eskalera. Med tanke på inslaget av våld i relationen kan det möjligen tänka sig att fadern redan upplevde

problem i sin egen självreglering. Något som gjorde det mycket svårt för honom att bemöta tvillingen på ett adekvat sätt, istället blev han provocerad. Den specifika relationen mellan tvilling två och fadern blir således en sämre matchning och interaktionen influeras av konflikter som i sin tur påverkar anknytningen negativt. Återigen ser vi att temperamentet utgör en aspekt till att relationen mellan ett visst barn och en viss förälder blir unik.

Det olika temperamentet mellan barnen kan alltså dels leda till att barnen uppfattar samma situation/förhållande på olika sätt. Samtidigt är barnet aktivt i relationen och på så sätt påverkar barnets temperament även interaktionen – begrepp som matchning gör sig då påmint. Som vi ser verkar alltså temperamentet och den specifika interaktionen mellan mor/far och barn vara intrikat sammanvävda, där temperamentet egentligen svårligen skiljs från interaktionen.

Syskonrelationen. En annan aspekt som vi i den teoretiska genomgången såg kan påverka interaktionen mellan föräldrar och barn, och göra den unik i relation till syskonen, är den inbördes syskonrelationen. Möjligen kan vi även i relation till tvillingarna se att syskonrelationen påverkar föräldrarnas agerande och därmed relation mellan föräldrarna och barnen. Syskonens konkurrens om föräldrarnas uppmärksamhet är något som ständigt gör sig påmind.

I relation till det andra tvillingparet kanske det resulterade i en lägre lyhördhet i relation till tvilling ett – något som kanske bidrog till den avfärdande hållningen som denne uppvisar. Kanske påverkade även den inbördes syskonrelationen interaktionen mer i detta fallet eftersom modern redan var utsatt för påfrestningar?

För det tredje tvillingparet blev resultatet möjligen ett annat. Kanske är den uttalade skillnaden i relationen mellan föräldrarna och tvillingarna ett resultat av matchning och ”niche picking”? Genom att etablera olika relationer till föräldrarna, skapade tvillingarna ett scenario där uppmärksamheten från föräldrarna kunde ”räcka” till dem båda.

Syskonrelationen kanske således både kan vara en risk för det syskon som ej står sig så väl i konkurrensen med de övriga syskonen, men möjligen kan det även vara en relation som skapar sina egna förutsättningar och själv ”löser” problemet med konkurrensen om föräldrarnas uppmärksamhet.

Jagstyrka. En annan intressant notering gäller den s.k. jagstyrkan. Möjligen kan de skilda upplevelserna, komma av skilda temperament, som leder till skilda interaktionsmönster, även

ge upphov till återkommande fenomen som i sig påverkar interaktionen och därmed anknytningen?

Tanken bottnar i analysen av de tre tvillingparens studerade autonomi – i relation till jagstyrkan. Enligt forskare har jagstyrkan en positiv inverkan på anknytningen. Samtidigt är jagstyrkan även en konsekvens av en god anknytning. Givet detta verkar det kunna finnas tendenser till cykliska påverkningar.

T.ex. har vi, i relation till det andra tvillingparet, diskuterat om tvilling tvås upplevda hot ifrån fadern delvis kan vara en konsekvens av en mindre känsla av självständighet – samtidigt som den lägre känslan av självständigt kanske delvis kommer utav den mer otrygga relationen till fadern. På så sätt uppstår en negativ cirkel där jagstyrka svårligen utvecklas.

Jagstyrka och anknytning kan således ses som tätt sammanvävda där orsak och verkan kan vara svår att fastställa och där deras samspel i sin tur påverkar interaktionen mellan barnet och föräldern.

Faktorernas inbördes relation. En intressant aspekt att reflektera över är att de skilda faktorerna inte är isolerade från varandra – alla verkar påverka anknytningen, men kanske påverkar de även varandra?

Bland annat ser vi detta fenomen vad gäller relationen mellan påfrestningar utifrån samt den inbördes relationen mellan syskonen. För det andra tvillingparet kan modern antas vara under stor press under skilsmässan – samtidigt som man kan uppfatta tvilling två som krävande i sitt behov av uppmärksamhet och dominans över tvilling ett. Resultatet kan möjligen bli en lägre förmåga till lyhördhet i relation till tvilling ett. Kanske skulle dock den inbördes relationen mellan syskonen inte få lika stort genomslag i interaktionen om inte modern redan var under press? Eller omvänt; kanske hade den yttre pressen inte påverkat moderns förmåga till lyhördhet lika mycket om tvilling två inte krävt så mycket plats och uppmärksamhet?

På samma sätt kan vi betrakta det sociala stödet som verkar få större betydelse för de individer som upplevt konflikter i hemmet. Detta är möjligen inget märkvärdigt – men frågan är om det sociala stödet därmed även påverkar olika mycket på anknytningen givet den yttre och inre kontexten för barnet.

Liknande intrikata vävar ser vi i relation till temperamentet, där temperamentet kan ge upphov till mer eller mindre bra matchning, samtidigt som matchningen och barnets givna temperament i sin tur påverkar interaktionen. Interaktionen påverkar i sin tur anknytningen.

Denna typ av cirkulär påverkan är även något vi sett angående jagstyrkan och dess reciproka påverkan på anknytningen.

Vad gäller syskonrelationen verkar syskon, i vissa fall, kunna använda sina olikheter som medel för att nå bästa möjliga delning av föräldrarnas uppmärksamhet. Samtidigt som olikheterna, i andra fall, leder till konkurrens och något syskons förminskade möjligheter till uppmärksamhet och bejakande. Vilka faktorer är det som bidrar till denna skillnad i utgång?

Hur de skilda variablerna beter sig, bl.a. vad gäller cirkulära påverkningar, hur deras inbördes verkan är samt hur de påverkar anknytningen verkar vara ett resultat av en komplex väv. Variablerna påverkar varandra och denna ömsesidiga påverkan verkar i någon mån även bestämma hur starkt en viss variabel kan influera interaktionen och därmed anknytningen. På samma sätt påverkar barnets och förälderns agerande och relaterande varandra. Det sammantagna resultatet bidrar starkt till tanken kring anknytningens komplexitet.

Konklusioner

Vi har i den teoretiska genomgången och studien av de tre tvillingparen fokuserat uppmärksamheten på de aspekter som kan tänkas påverka anknytningens utgång genom att skapa specifika interaktionsmönster mellan ett visst barn och en viss förälder. Basen i anknytningen, både sett utifrån tidigare studier och den gjord på tvillingarna, verkar vara omhändertagandet, med dess tillhörande aspekter av lyhördhet och tillgänglighet. Utan lyhördheten inför barnets behov och föräldrarnas tillgänglighet i relation till desamma är det svårt för barnet att utveckla en trygg anknytning. Aspekter såsom rigid uppfostran, konflikter, skilsmässa och våld påverkar interaktionen negativt då föräldern pga. den känslomässiga påfrestningen minskar i sin förmåga till lyhördhet. En faktor som dock kan motverka detta är det sociala stödet utifrån, genom vilket barnet får möjlighet att ta del av en annan verklighet, vilket skapar perspektiv på barnets tillvaro och hjälper barnet att organisera sina upplevelser. Det sociala stödet verkar dock vara speciellt av vikt där konflikter inom familjen är något ständigt förekommande.

Familjekonstellationen med sina specifika föräldrar och syskon, de eventuella konflikterna, samt det sociala stödet förefaller påverka olika barn på olika sätt. Möjliga förklaringar till detta, har vi sett, kan vara interaktionen mellan barnets temperament och föräldern – där en viss matchning kan komma till stånd. Det kan vara den inbördes relationen mellan syskonen som skapar hierarki vad gäller relationen till föräldrarna, men även möjlighet till ”niche picking” som skapar tillfälle att dela föräldrarnas uppmärksamhet. Betydelsen av

syskonrelationen för anknytningen och hur den påverkar denna verkar bero av den övriga familjesituationen.

Möjligen kan relationen mellan den specifika föräldern och det specifika barnet kanske även ge upphov till s.k. cirkulärt beteende, där både negativa och positiva aspekter kan komma igen och på så sätt stabiliseras. Ett exempel på detta skulle kunna vara jagstyrkan som i sig verkar tätt sammanvävd med utvecklandet av anknytningen. Genom ett mer negativt interaktionsmönster med föräldern skapas svårigheter att utveckla ett självständigt jag – vilket i sin tur försvårar utvecklingen av jagstyrkan. Den minskade jagstyrkan å sin sida försvårar interaktionen, då barnet inte på samma sätt klarar att stå emot yttre attacker och uppleva sig självständig i relation till föräldern. Genom den cirkulära tendensen stabiliseras den negativa upplevelsen av jaget allt mer.

Kanske kan detta cirkulära resonemang även bringa en viss klarhet i de skillnader vi kan se mellan syskonen? Låt oss säga att det är skillnader mellan tvillingarnas temperament, matchning med föräldrarna, den inbördes syskonrelationen, etc., som tillsammans skapar skilda upplevelser av en tillsynes sätt liknande uppväxt. Skillnaderna i upplevelsen påverkar i sin tur de redan befintliga skillnaderna mellan syskon, bl.a. genom en stabilisering av upplevelserna och identiteten som kommer som följd av interaktionen. På så sätt stabiliseras successivt även upplevelserna allt mer, och skillnaderna mellan syskonen utökas.

Genom de uppmätta skillnaderna mellan tvillingarna kan vi också tänka oss att det finns möjlighet (risk) att ett barn kan utveckla en otrygg anknytning trots en omhändertagande förälder. Den inbördes påverkan mellan faktorerna, samt faktorernas inverkan på anknytningsens utveckling, skapar en intrikat väv där faktorerna svårligen skiljs ifrån varandra – något som tyder på komplexitet i fenomenet anknytning. Det verkar även som av vikt att poängtera den *specifika interaktionens betydelse*, mellan en viss förälder och ett visst barn, i en specifik kontext, för förståelsen det givna anknytningsmönstret.

Kritik mot studien

En första anmärkning jag skulle vilja göra berör anknytningsintervjun AAI. Genom sitt kodningssystem premieras metakognition och koherens i berättelsen mycket starkt. Det är genom dessa faktorer som en anknytning kodas som fri/autonom. Förmågan till metakognition och koherens i återberättandet är dock något man *kan* få till stånd senare i livet. Dvs. trots att anknytningsmönstret förväntas vara relativt stabilt över tid och grundläggande för den framtida relateringen är det möjligt att det förändras – bland annat genom erövring av förmågan till metakognition – kanske genom terapi eller andra omvälvande livserfarenheter.

Givetvis påverkar detta studiens resultat – det ger att den skillnad vi ser mellan tvillingarna inte nödvändigtvis kommer utav skillnader i den primära interaktionen med föräldrarna.

En annan aspekt som är av vikt att ta upp är det spekulativa inslag som diskussionen nödvändigtvis måste betingas av. Genom AAI kan man få en relativt övergripande information kring en individs upplevelse av sin barndom – men givetvis kan AAI aldrig ge en klarhet i hur det *egentligen var* under individens uppväxt, ej heller hur faktorerna faktiskt har samverkat för att generera de olika anknytningsmönstren hos de intervjuade deltagarna. Konsekvensen blir att spekulationer kring detta blir ett nödvändigt ont för att försöka förstå vad som kan ha orsakat det specifika anknytningsmönstret. Subjektiviteten blir även given och jag är medveten om att uppsatsen inte ger några svar – men kanske kan den skapa några intressanta frågor.

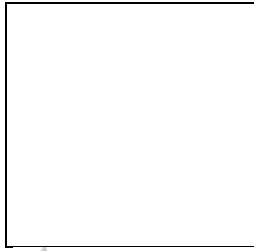
Det lilla urval som kom till stånd pga. begränsning i tid skapar även svårigheter att egentligen dra några generella slutsatser av de funna resultaten. Det skulle därför vara intressant om det gjordes flera studier av tvillingar för att på så sätt närmare kunna utröna vad som kan skapa skillnader i anknytningsmönster. Genom att studera skillnaderna mellan tvillingarna kan det även vara lättare att få fram den specifika interaktionen mellan de olika variablerna som påverkar anknytningen. Möjligen finns det vissa kombinationer av variabler som underminerar betydelsen av omhändertagandet, medan andra kombinationer inte rör på omhändertagandets kraft i relation till anknytningen. Denna kunskap skulle kunna vara central när det gäller att med små medel hjälpa familjer till mer funktionsdugliga interaktionsmönster. Framtida forskning får dock utvisa vilka flera vägar det kan finnas till en trygg anknytning.

Referenslista

- Ainsworth, M. D. S., Bell, S. M & Stayton, D. J. (1971). Individual Differences in Strange Situation Behavior of one year olds. I H. R. Schaffer (Red.), *The Origins of Human Social Relations*. New York: Academic Press.
- Ainsworth, M. D. S. (1978). Patterns of Attachment: *A Psychological Study of the Strange Situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Ainsworth, M. D.S. (1982). Attachment: Retrospect and Prospect. I C. Murray Parkes & J. Stevenson Hinde (Red.), *The Placement of Attachment in Human Behavior*. New York: Basic Books.
- Barnombudsmannen. (2007). *Klara, färdiga, gå! Om de yngsta medborgarna och deras rättigheter*. Stockholm: Lenanders Grafiska AB.
- Baumrind, D. (1971). Harmonious parents and their preschool children. *Developmental Psychology*, 4(1), 99-102.
- Belsky, J. (1999). Interactional and Contextual Determinants of Attachment Security. I J. Cassidy, & P. R. Shaver (Red.), *Handbook of Attachment Theory, Research and Clinical Applications*. 249-264. New York: Guilford Press.
- Bowlby, J. (1953). *Maternal Care and Mental Health*. Genève: WHO.
- Bowlby, J. (1956). The growth of independence in the young child. *Royal Society of Health Journal*, 76: 587-591.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Vol. 1: Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss: Vol. 2: Separation*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and Loss: Vol. 3: Loss, Sadness and Depression*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and Loss* (hela verket). London: Hogarth Press.
- Bretherton, I. (1985). Attachment theory: Retrospect and Prospect. I I. Bretherton, & E. Waters (Red.), Growing points for Attachment Theory and Research. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50, 3-38.
- Bretherton, I., & Munholland, A. (1999). Internal Working Models in Attachment Relationships: A Construct Revisted. I J. Cassidy, & P.R. Shaver (Red.), *Handbook of Attachment Theory, Research, and Clinical Applications*, 89-111. New York: Guilford Press.
- Broberg, A., Almqvist, K. , & Tjus, T. (2003). *Klinisk barnpsykologi – utveckling på avvägar*. Stockholm: Natur och Kultur.

- Broberg, A., Granqvist, P., Ivarsson, T., & Risholm Mothander, P. (2006). *Anknytningsteori: Betydelsen av nära känslomässiga relationer*. Falkenberg: Natur och Kultur.
- Broberg, A., Ivarsson, T., & Hinde, M. (1996). *Anknytningsintervjun: en metod för att studera vuxnas mentala representationer av sina barndomserfarenheter*. Göteborg: Psykologiska Institutionen, Göteborgs universitet.
- Chess, S., & Thomas, A. (1984). *Origins and Evolution of Behaviour Disorders: from infancy to early adult life*. New York: Brunner/Mazel.
- Crockenberg, S., & McCluskey, K. (1986). Change in Maternal Behavior during the Baby's First Year of Life. *Child Development, Vol. 57: 3*, 746-753.
- Daniels, D., Dunn, J., Furstenberg, F., & Plomin, R. (1985). Environmental differences within the family and adjustment differences within pairs of adolescent sibling. *Child Development 56*, 764-774.
- Daniels, D., & Plomin, R. (1985). Differential experiences of siblings in the same family. *Developmental Psychology 21*, 747-760.
- Dunn, J., & Plomin, R. (1992). *Syskon. Lika bakgrund – olika liv*. Borås: Natur och Kultur
- Dunn, J., Stocker, C., & Beardsall, L. (1989). *Stability and change in self-esteem*. Society for Research in Child Development: Kansas City.
- George, C., & Solomon, J. (1996). Representation Models of Relationships: Links Between Caregiving and Attachment. *Infant Mental Health Journal, 17*, 198-216.
- George, C., & Solomon, J. (1999). Attachment and Caregiving: The Caregiving Behavioural System. I J. Cassidy, & P. R. Shaver (Red.), *Handbook of Attachment Theory, Research, and Clinical Applications*, 649-670. New York: Guilford Press.
- Hagekull, B., & Bohlin, G. (2003). Early Temperament and attachment as predictors of the Five Factor Model of Personality. *Attachment and Human Development, 5*, 2-18.
- Hesse, E. (1999). The Adult Attachment Interview. Historical and Current Perspectives. I J. Cassidy, & P.R. Shaver (Red.), *Handbook of Attachment Theory, Research, and Clinical Applications*, 395-433. New York: Guilford Press.
- Holmes, J. (1993). *John Bowlby and Attachment Theory*. London: Routledge.
- van Ijzendoorn, M. H. (1995). Adult Attachment Representations, Parental responsiveness, and Infant Attachment: A meta-analysis on the Predictive Validity of the Adult Attachment Interview. *Psychological Bulletin, 17*, 387-403.
- Lewis, M. (1997). *Altering Fate: Why the Past does not Predict the Future*. New York: Guilford Press.

- Lyons-Ruth, K., & Jacobvitz, D. (1999). Attachment Disorganisation: Unresolved Loss, Relational Violence, and Lapses in Behavioral and Attentional Strategies. I J. Cassidy & P. R. Shaver (Red.), *Handbook of Attachment Theory, Research, and Clinical Applications*, 649-670. New York: Guilford Press.
- Main, M., & Hesse, E. (1990). Parents unresolved experiences are related to infant disorganized attachment status: Is frightening and/or frightening parental behavior the linking mechanism? I M.T. Greenberg, D. Cichetti & E. M. Cummings (red.), *Attachment in the preschool years: Theory, research and intervention*, 161-182. Chicago: University of Chicago Press.
- Main, M., Kaplan, N., & Cassidy, J. (1985). Security in Infancy, Childhood and Adulthood. A move to the level of Representation. I Growing points for Attachment Theory and Research. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50, 66-104.
- Main, M., & Solomon, J. (1986). Discovery of a New Insecure-disorganized/disoriented Attachment Pattern. I T. B. Brazelton & M. W. Yogman (Red.), *Affective development in infancy*. Norwood, NJ: Ablex.
- Perris, C. (2003). *Ett band för livet*. Falkenberg: Natur och Kultur.
- Plomin, R., Pedersen, N. L., McClearn, G.E., Nesselroade, & J.R., Bergeman, C.S. (1988). EAS temperaments during the last half of the life span: Twins reared apart and twins reared together. *Psychology and Aging*, 3, 43-50.
- Scarr, S. (1992). Developmental theories for the 1990's: Developmental and individual differences. *Child Development*, 63, 1-19.
- Thomas, A., & Chess, S. (1977). *Temperament and Development*. New York: Brunner/Mazel.
- Van den Boom, D. C. (1994). The influence of temperament and mothering on attachment and exploration: an experimental manipulation of sensitive responsiveness among lower-class mothers with irritable infants. *Child Development*, 65, 457-477.
- Vaughn, B., & Bost, K. K. (1999). Attachment and temperament. I J. Cassidy & P.R Shaver (Red.), *Handbook of Attachment Theory, Research, and Clinical Applications*, 198-225. New York: Guilford Press.

Institutionen för psykologi

ÄR DU TVÅÄGGSTVILLING?

VILL DU VARA MED I EN PSYKOLOGISK STUDIE?

Jag heter Hanna Bertolani och skriver just nu på min psykologexamensuppsats.

Jag behöver Dig tvilling för att kunna studera tvillingars olika (och lika) upplevelser av att växa upp i samma familj.

Deltagandet innebär att Du medverkar i en intervjun som tar ca 1 – 1½ h.

Intervjufrågorna berör dina upplevelser och minnen från uppväxttiden.

Är Du intresserad av att vara med?

Kontakta Hanna Bertolani

Tel: - - - - -

eller maila till - - - -